

Ministerie van Defensie

Bijlage bij de Veteranennota 2014

Bijlage bij de Veteranennota 2014

Tweede Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg gaat op de foto met een veteraan tijdens de ontvangst van gewonde veteranen door de Staten-Generaal in 2013.
Foto: Peter Laarakker

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Ontmoetingen	9
(Reünie)verenigingen	14
Belangenbehartigers	17
Lokale en regionale veteraneninitiatieven	20
Ondersteuning	26
Herdenken en bezinnen	28
Sport en militaire kampioenschappen	31
Cultuur en kunst	36
Veteranen met een missie	41
Terugkeerreizen van veteranen	44
Maatschappelijke waardering en erkenning	47

Ontmoeting tussen actieve en postactieve veteranen in veteranencafé Uden in april 2013.
Foto: Birgit de Roij

Leden van Veteranen Actief knappen een school op in het Bosnische plaatsje Bukve. Foto: Privécollectie Wim Brock

Veteranendag Noord-West Veluwe. Foto: Stichting Regionale Veteranendag Noord-West Veluwe

Grebbeberg Masters. Foto: Ministerie van Defensie

Minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert met de twee Indiëveteranen Jos Domen (l) en Toon Vugts tijdens de ontvangst van gewonde veteranen door de Staten-Generaal in 2013.
Foto: Peter Laarakker

Voorwoord

Naast alle activiteiten die onder directe verantwoordelijkheid van Defensie tot stand komen, zijn er ook veel andere activiteiten die bijdragen aan de erkenning, waardering en ondersteuning van veteranen. Omdat deze activiteiten geen onderdeel vormen van het beleid van Defensie zijn ze niet terug te vinden in de Veteranennota die jaarlijks aan de Staten-Generaal wordt aangeboden. Uiteraard heeft Defensie wel kennis van deze activiteiten en houdt het hier rekening mee bij het ontwikkelen van het veteranenbeleid.

De Tweede Kamer uitte tijdens het notaoverleg over de veteranennota in juni 2013 de wens om inzicht te krijgen in de grote hoeveelheid activiteiten die voor en door veteranen wordt georganiseerd en die buiten de directe verantwoordelijkheid van Defensie valt. Ik voldoe graag aan die wens en heb het Veteraneninstituut verzocht om een caleidoscopisch overzicht samen te stellen van deze activiteiten.

Het resultaat vindt u in deze publicatie die als bijlage bij de Veteranennota 2013-2014 verschijnt. In deze bijlage vindt u een brede schakering van activiteiten die naast het Defensiebeleid plaatsvinden. De nadruk ligt daarbij op activiteiten uit 2013. In de veteranenwereld zijn veel individuen, samenwerkingsverbanden, verenigingen, stichtingen, organisaties en overheidsinstanties actief. Bovendien zijn ze actief op veel terreinen, zoals ontmoeten, ontspannen, ondersteunen, sport, cultuur, belangenbehartiging en herdenken. Het is onmogelijk om iedereen en alles te noemen in deze bijlage. De bijlage beoogt dan ook niet een volledig overzicht van alle activiteiten in de veteranenwereld te geven, maar is een representatieve greep uit de belangrijkste en meest tot de verbeelding sprekende activiteiten.

Wat in de bijlage in ieder geval duidelijk naar voren komt, is de brede betrokkenheid onder veteranen en niet-veteranen en hun door mij zeer gewaardeerde inzet om bij te dragen aan de erkenning, waardering en ondersteuning van veteranen. Onze veteranen verdienen dat ook.

Jeanine Hennis-Plasschaert
Minister van Defensie

Een lokale veteranendag.
Foto: William Moore

1. Ontmoetingen

‘Mensen ontmoeten die jou begrijpen en ongeveer hetzelfde hebben meegemaakt’, dat is vaak een belangrijke reden waarom veteranen graag naar ontmoetingsplekken gaan in hun eigen stad, dorp of regio. Er zijn privé-initiatieven waarbij veteranen elkaar bijvoorbeeld opzoeken om aan oude marineschepen te klussen of om samen in de kroeg een kaartje te leggen, maar er zijn ook veteranenontmoetingscentra en veteranencafés.

Het oudste veteranenontmoetingscentrum voor veteranen, Het Eldershoes in het Limburgse Hoensbroek, heeft de afgelopen jaren gezelschap gekregen van meerdere ontmoetingscentra door het hele land. Met initiatieven als De Treffer in Eindhoven, de Maatschappelijke Dienstverlening & Kameraadschap Legereenheden in Nuth, Tilburg, Hank en Beilen en het inrichten van de ECHOS Homes speciaal voor veteranen is een steeds breder en fijnmaziger netwerk ontstaan van veteranenontmoetingscentra voor veteranen.

De veteranenontmoetingscentra hebben onder meer een huiskamerfunctie waar een getrainde nulde-lijnsheer als gastheer of gastvrouw aanwezig is. Veteranen kunnen er terecht voor informatie en advies, een gesprek met een nulde-lijnsheer, een geestelijk verzorger of een maatschappelijk werker van het Landelijk Zorgsysteem voor Veteranen, een praatje of een kop koffie. Veteranen van alle leeftijden en van alle missies zijn hier welkom, maar meestal ook hun relaties, en ook oud-militairen die geen veteranenstatus hebben. Sinds kort zijn er soms ook samenkomsten voor andere geüniformeerde diensten. Vaak organiseren de vrijwilligers van deze veteranenontmoetingscentra activiteiten, zoals wandeltochten, lezingen, kaartavondjes en samen klussen. Ook zijn er activiteitencentra, zoals veteranen-centrum De Oude Stomp in Alphen aan den Rijn, waar veteranen met verwerkingsproblemen weer aan de slag kunnen door te sleutelen aan auto's en legervoertuigen, maar ook met schilderen en beeldhouwen. Met behulp van Omroep MAX en de genie van de Koninklijke Landmacht werd een paar jaar geleden zelfs een extra etage op het pand gebouwd. Het Veteraneninstituut sponsorde sommige veteranenontmoetingscentra met meubilair dat vrijviel bij de eigen verhuizing. De veteranenontmoetingscentra kunnen verschillen in hun kerntaken en activiteiten, maar bij allemaal staan ‘ontmoeten, kameraadschap en saamhorigheid’ centraal.

Nieuwe initiatieven

Burgemeester Eberhard van der Laan opende in 2011 zelf veteranencentrum De Veldpost in Amsterdam en verraste de organisatie met een aanmoedigingssubsidie van 20.000 euro. Hiermee ondersteunde hij nog eens het belang van de erkenning van veteranen. De Veldpost organiseert regelmatig speciale ontmoetingen, zoals in 2013 met kapitein Marco Kroon (RMWO4) naar aanleiding van het verschijnen van diens boek “Leiderschap onder vuur”. In 2013 bood de Veldpost ook onderdak aan de veteranen motorclub Dutch Veterans Bikers Association, waarmee sindsdien een warme band bestaat. In het Drentse Smilde kwamen een week voor de opening van De Veldpost ruim honderd veteranen uit de noordelijke provincies naar de officiële start van het Ontmoeting & Informatiecentrum voor Veteranen. Na de formele opening door locoburgemeester Jannes Pit van de gemeente Midden-Drenthe, stapte de 11-jarige Calvin Kunstman, zoon van een Libanonveteraan, als eerste door de afgeplakte voordeur van het nieuwe pand van het ontmoetingscentrum. Daarmee werd gesymboliseerd dat dit op initiatief van de Stichting Veteranen Noord-Nederland opgerichte centrum zich nadrukkelijk richt op de veteraan én zijn of haar gezin. Ook in Smilde waren vertegenwoordigers van regionale en landelijke veteranenorganisaties, politici en hulpverleningsorganisaties aanwezig, die van de gelegenheid gebruikmaakten om met de noordelijke veteranen te spreken. Het Ontmoeting & Informatiecentrum voor Veteranen, zoals het officieel heet, is een initiatief van de Stichting Veteranen Noord-Nederland. De meest recente ontmoetingscentra zijn in 2013 geopend in Vlaardingen, Doetinchem en Sassenheim (zie kader).

Veteranencafés

Een groot deel van de ontmoetingsplekken zijn veteranencafés. Dit zijn doorgaans ‘reguliere’ cafés waar veteranen op een vast tijdstip in de maand of in de week elkaar in een sfeervolle ambiance kunnen ontmoeten voor een praatje en een drankje. Nederland telde in 2013 ruim zeventig veteranencafés, verspreid over het hele land. In sommige daarvan wordt bijvoorbeeld gezamenlijk de befaamde ‘blauwe

Het veteranencafé Uden viert op 2 april 2013 zijn eerste lustrum. Foto: Birgit de Roij

hap' gegeten (de Indische rijsttafel die men bij de Koninklijke Marine traditioneel op woensdag in kazernes en op de schepen serveert). In de meeste cafés zijn er regelmatig activiteiten voor veteranen, al dan niet van tevoren gepland of aangekondigd. Zo kan het gebeuren dat veteranen zelf spontaan optreden, zoals in veteranencafé Wassenaar, waar Adri 'de zingende piloot' – stevast toegerust met de bekende pilotenzonnebril – het regelmatig op de heupen krijgt en tot groot vermaak van de veteranen de microfoon grijpt en een aantal liederen ten gehore brengt.

In het veteranencafé Beverwijk zoekt men naast het hapje en het drankje altijd naar een inhoudelijke invulling van de bijeenkomst, bijvoorbeeld met een lezing over Beverwijk tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zo'n lezing voor gelijkgestemden kan ook aanleiding bieden voor het ophalen van herinneringen of een eerste aanzet zijn om met elkaar in gesprek te komen. Zo vraagt de 84-jarige bezoeker en Indië-veteraan Piet van den Outenaar zich na de lezing af of de kinderen van nu ook geïnteresseerd zouden zijn in de geschiedenis van Beverwijk en in het bijzonder of ze nieuwsgierig zijn naar Indië, "Naar onze tijd", benadrukt hij. Van den Outenaar was dienstplichtig soldaat bij het Regiment Stoottroepen in Indië. "Wij hebben na thuiskomst nooit gepraat over die tijd. Ik zou jonge veteranen dan ook op het hart willen drukken: wees niet zo dom als wij, door je mond te houden." In 2013 was de allerlaatste reünie van zijn regiment. "Mijn slabies zijn er niet meer, maar hier in het veteranencafé vind ik kameraadschap terug, dat heb je nergens anders. Er is begrip en je wordt hier niet teleurgesteld."

Veteranen online

Steeds vaker ontmoeten veteranen elkaar ook in een virtuele omgeving, online. Vooral jonge veteranen onderhouden hun contacten met oude dienstmakkers of met andere veteranen graag op internet. Ook de oudere veteranen weten elkaar op internet te vinden, zoals bij Veteranen-online, een site en e-mail-groep voor veteranen van alle krijgsmachtdelen, het verzet en de koopvaardij. Zij die hebben gediend in de Tweede Wereldoorlog, voormalig Nederlands-Indië, Korea of Nieuw-Guinea, maar ook veteranen die elders op vredesmissies zijn geweest zoals met UNIFIL, UNPROFOR, IFOR, SFOR en ISAF zijn allen welkom op de site.

De Stichting Dutch Marines zet zich in voor alle (oud-)mariniers die lid zijn van het Korpsforum en alle nabestaanden op de Facebook-groep Gone But Not Forgotten. Hun missie is onder meer het bieden van een internetplatform waarop (oud-)mariniers verbinding met elkaar kunnen maken of contacten kunnen

onderhouden. Ook biedt de stichting hulp aan (oud-)mariniers, hun familie en/of nabestaanden wanneer hier behoefte aan is. Naast virtuele ontmoetingen organiseert de stichting ook activiteiten waarbij men elkaar in levenden lijve kan ontmoeten. Dutch Marines heeft naast een eigen website ook een Facebook-pagina en een eigen webshop.

The Dutch Military Veterans (DMV) ontmoeten elkaar voornamelijk op internet, maar af en toe komen ze bij elkaar om te barbecueën of te borrelen. Op de site zie je veteranen van alle missies, van Libanon tot Afghanistan en van Cambodja en Bosnië tot de Golf. Het is van meet af aan dan ook uitdrukkelijk de bedoeling geweest om veteranen van alle missies bij elkaar te brengen. "De versnippering van al die veteranengroepjes was mij al langer een doorn in het oog", aldus Libanonveteraan Leo Hartog. Daarom begon hij met een paar dienstmaten de DMV, een laagdrempelige belangengroep op Facebook die veteranen van alle missies moest aanspreken. "Ik dacht dat er hooguit zo'n twintig man op zou reageren, maar het is volledig uit de klauwen gelopen, we hebben bijna twee jaar later, ruim zeshonderd leden. Zo'n groot succes had ik echt niet verwacht." De groep groeit nog steeds razendsnel, er is zelfs een wachtlijst. "We willen namelijk wel van eenieder vooraf controleren of hij of zij echt veteraan is." Begin 2013 kwamen de DMV'ers bij elkaar in Diner 66 in Utrecht, het oudste veteranencafé van Nederland, om het 2-jarig bestaan te vieren. Sommigen kenden elkaar van andere gelegenheden, maar er waren ook veel veteranen die elkaar alleen herkenden van foto's op internet. Libanonveteraan Gert Holtjer was helemaal vanuit Groningen gekomen om de veteranen met wie hij dagelijks op Facebook kletst te ontmoeten. De 54-jarige oud-UNIFIL'er herkende ze vrijwel allemaal van de foto's. "Ik zit elke dag wel even op de DMV-site. Je kan er je ei kwijt of een beetje ouwehoeren. Maar er is ook een grote sociale controle. Als iemand een week niet op Facebook is geweest of er even doorheen zit, is er altijd wel iemand van de groep die hem berichtjes stuurt of er even langs gaat. Ik vind het perfect."

Ontmoeting tussen jong en oud

Het aantal veteranenontmoetingscentra groeit nog steeds gestaag. Zo opende op 6 april 2013 het Veteranenontmoetingscentrum voor Vlaardingen en omstreken de deuren voor veteranen en hun partners. In dezelfde maand ging Veteranenontmoetingscentrum Spoorzicht in Doetinchem voor het eerst open. Het was meteen al een redelijk uniek ontmoetingscentrum, want het bestuur van de verantwoordelijke stichting Veteranen Oost-Nederland bestaat geheel uit jonge veteranen, oftewel veteranen van 'recente' missies als Afghanistan, voormalig Joegoslavië en Libanon. Het Doetinchemse veteranenontmoetingscentrum, waar veel militaire attributen aan het gezellige interieur zijn toegevoegd, is uitgerust met een biljart en een bar en voorziet in een behoefte van oude en jonge veteranen uit de Achterhoek. Zo komt Henk de Weert, een oud-marine van 82 jaar oud, hier graag in contact met jongeren als de 37-jarige Roy Rosch die in 1999 is uitgezonden naar Kosovo en in 2003 naar Afghanistan. Rosch vindt het veteranenontmoetingscentrum 'super'. "Want in de buurt heb je verder niks. En het is gewoon leuk om mensen te ontmoeten die ongeveer hetzelfde hebben meegemaakt. Je merkt dat je veel gemeen hebt, ook met veteranen uit andere tijden." De stichting organiseert naast de huiskamerfunctie ook activiteiten, om zich als veteranenstichting te promoten en om een grotere bekendheid bij de Doetinchemse gemeenschap te krijgen. In oktober 2013 vond er een grote happening plaats tegenover het veteranenontmoetingscentrum, met een tentoonstelling, liveoptredens, een re-enactmentgroep en militair materieel. Bezoekers van dit evenement gaven op de website positieve reacties: "Het was geweldig dat jullie dit hebben willen en kunnen organiseren. Het Veteranencentrum is nu al niet meer weg te denken uit oostelijk Gelderland." En: "Bedankt voor de superdag (...). Onze pleegzoon had een droomdag! Hij heeft een verstandelijke beperking en was voor een paar uurtjes militair!"

Veteraneninloophuis Spoorzicht in Doetinchem opent de deuren op 20 april 2013. Foto: Birgit de Roij

Besloten bijeenkomst van Dutch Military Veterans in Diner 66 op 26 januari 2013.
Foto: Erik Kottier

'Praten is belangrijk'

Veteranenontmoetingscentrum Duin- en Bollenstreek beleefde zijn feestelijke opening in Sassenheim op een zonovergoten dag in juni 2013. Buurtbewoners waren nadrukkelijk uitgenodigd. Die kwamen dan ook in groten getale een kijkje nemen in het pand, een voormalig bankgebouw. Dat was inmiddels ingericht met een recreatiezaal, een huiskamer, een biljartkamer en in de kelder naast de oude geldkuis een timmerwerkplaats. De beheerder van de werkplaats, Nieuw-Guinea-veteraan Ton van de Graaf, is tevens gastheer en een van de vele vrijwilligers die bij het veteranenontmoetingscentrum betrokken zijn. Voorzitter Lodewijk Grooters benadrukte tijdens de opening – in een live Skype-verbinding vanuit Kabul – dat het huis een regionaal baken in veteranenland moet zijn, een plek waar je kunt praten als je daar behoefte aan hebt. “Als je iets dwarszit, moet je dat er zo snel mogelijk uitgooien, liefst bij je maten”, aldus Grooters. “Hier in Kabul hangen ook overal bordjes met de tekst ‘Stop suicide, start talking’ om je te waarschuwen.” Daarmee benadrukte hij nog maar eens hoe belangrijk het is om te praten en ook om daar in opgevangen te worden. In het veteranenontmoetingscentrum in Sassenheim zijn dan ook altijd nuldelijnschelpers voor veteranen aanwezig of direct bereikbaar.

Op 27 juni 2013, een zonovergoten dag, vindt de opening van Veteranenontmoetingscentrum Duin- en Bollenstreek in Sassenheim plaats.
Foto: Karin Stroo

Kameraadschap

Veteranen van alle leeftijden en van alle missies kunnen elkaar in hun eigen stad of regio ontmoeten. Of dit nu een privé-initiatief is van enkele enthousiaste veteranen die een ondiepwatermijnenveger onderhouden of knutselen aan legervoertuigen. Of het nu oude dienstmakkers zijn die in een veteranencafé verhalen ophalen bij een borreltje, veteranen die bij een veteranenontmoetingscentrum informatie zoeken of in contact willen komen met een nuldelijnschelper, ja zelfs wanneer zij via internet contact met elkaar hebben, bij al deze ontmoetingen staan 'kameraadschap en saamhorigheid' stevast voorop.

Informatie en websites

www.veteranenontmoetingscentra.nl
www.veteranenplatform.nl
www.veteraneninstituut.nl/veteranencafés
www.veteranen-online.nl
www.stichtingdutchmarines.nl
www.dmv.veteranen.nl

Samenwerking

Diverse veteranenontmoetingscentra zijn sinds 2012 verenigd in de samenwerkende Veteranen Ontmoetingscentra en in 2013 is er verder gebouwd aan dit landelijke netwerk. Dit samenwerkingsverband bestaat nu uit elf ontmoetingscentra met twintig locaties verspreid over het land (waaronder ook twee op Curaçao) en twee mobiele ontmoetingscentra. Ook het veteranenontmoetingscentrum De Ouwestomp in Vught, met maandelijks ruim driehonderd bezoekers en de ondersteuning van negen nuldelijnschelpers, heeft zich in 2013 zoals vele voorgangers, aangesloten bij de samenwerkende Veteranen Ontmoetingscentra. Het samenwerkingsverband onderscheidt zich doordat de deelnemende veteranenontmoetingscentra zich binden aan kwaliteitsafspraken.

2. (Reünie)verenigingen

Het aantal veteranenverenigingen van Indië- en Nieuwe-Guineaveteranen neemt de laatste jaren sterk af. Anderzijds komen er ook weer nieuwe verenigingen bij met veteranen van jongere generaties. De nieuwe verenigingen organiseren zich vaak anders, maar vormen doorgaans niet minder hechte gemeenschappen. Ook in 2013 zijn er weer enkele bijgekomen die zich in sommige gevallen nadrukkelijk geprofileerd hebben.

De meeste verenigingen van veteranen zijn aangesloten bij het Veteranen Platform (VP). Het betreft verenigingen uit alle krijgsmachtdelen, die soms nog voortkomen uit een regiment of een andere eenheid, zoals de Vereniging Veteranen Regiment Limburgse Jagers of de Vereniging Veteranen Grenadiers en Jagers, of vanuit een bepaalde missie of meerdere uitzendingen, zoals de Nederlandse Unifil Vereniging of de Vereniging van Jonge Veteranen. Daarnaast zijn er de militaire vakbonden en sinds enkele jaren ook verenigingen die veteranen in een bepaalde beroepsgroep organiseren, zoals het Politie Veteranen Platform. Al deze verenigingen houden zich bezig met het organiseren van activiteiten voor veteranen waarbij ontmoetingen en kameraadschappelijke verbondenheid voorop staan. Daarnaast komt er dankzij het project nuldelijnsondersteuning (zie hoofdstuk 5) steeds meer aandacht voor onderlinge ondersteuning.

Reünieverbanden

Naast de meer algemene reünieverbanden zijn er ook honderden reünieverenigingen die niet bij het VP zijn aangesloten. Het betreft vaak veteranen van kleinere eenheden die zich verenigd hebben met als doel een keer per jaar een reünie te organiseren. Deze organisaties kunnen gebruikmaken van de Raam-

Bronbeek in Arnhem is een van de officiële reünie-locaties. Op de foto de commandantswoning. Foto: KTOMM Bronbeek

Stichting Nederlandse Veteranen Motorrijders

De Stichting Nederlandse Veteranen Motorrijders (SNVM) is speciaal opgericht om minimaal één keer per jaar een motorrit te organiseren. Dat gebeurt elk jaar op de Nederlandse Veteranendag, maar in 2013 had de SNVM, met als beschermheer de Inspecteur-generaal der Krijgsmacht (IGK) en tevens Inspecteur der Veteranen, een heel jaarprogramma. Dat begon het voorjaar met een openingsrit vanaf het veteranenhuis De Molenhoeve in Veendam. Gevolgd door de vredesrit op 21 september (Internationale Dag van de Vrede) naar het Monument voor Vredesoperaties in Roermond, waar een krans werd gelegd voor de omgekomen Nederlandse militairen en ten slotte was er in het najaar de zogeheten 'snertrit' naar de Zwaluwenberg. Hier ontving de beschermheer de leden van de SNVM met een kop erwtensoep. "Dit informeel samenzijn is naar mijn mening heel belangrijk om signalen uit het wereldje van de veteranen op te vangen", aldus de IGK, luitenant-generaal der mariniers Ton van Ede. De SNVM heeft een zevenkoppig bestuur en telde anno 2013 zo'n 250 leden.

regeling Reüniefaciliteiten. De regeling is onderdeel van het Defensiebrede beleid om de banden met organisaties van veteranen, oorlogs- en dienstsachtoffers en postactieven in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren. De regeling geldt voor reünies die worden georganiseerd op een (semi-)militaire locatie. Ook de ECHOS Homes van de Stichting Home-Base Support en Bronbeek zijn reünielocaties.

Eind 2012 waren er maar liefst 474 reünieverbanden ingeschreven bij het Veteraneninstituut. In 2013 zijn er 20 nieuwe inschrijvingen bijgekomen. Daaronder zijn ook jonge verenigingen als Wounded Warriors Nederland en de Vereniging van Veteranen Garderegiment Fuseliers Prinses Irene, die veel Bosnië- en Afghanistanveteranen tot haar leden mag rekenen. Ondanks dat vooral reünieverenigingen van Indiëveteranen langzaam maar zeker ophouden te bestaan, stond de teller eind 2013 toch nog op bijna 500 reünieverbanden.

Andere verenigingen

Naast de verenigingen die zich bij het VP hebben aangesloten, zijn er ook nog zelfstandige verenigingen niet bij het VP aangesloten. Voorbeelden zijn de Veteranen Vereniging Korps Commandotroepen en de Veteranen Korps Rijdende Artillerie. Een wat recenter verenigingsverband dat de laatste jaren in de veteranenwereld snel groeit, zijn veteranen die in hun vrije tijd motorrijden. Ongetwijfeld is dit mede beïnvloed door de jaarlijkse veteranen motorrun die een dag voor de Nederlandse Veteranendag begint vanuit verschillende plaatsen in Nederland en tijdens de viering van veteranendag op het Haagse Malieveld eindigt. In 2011, het eerste jaar dat deze motorrun plaatsvond, werd de Dutch Veterans Bikers Association (DBVA) opgericht die in korte tijd 124 leden had. In 2013 telde de vereniging ruim 200 leden en werden er veel gezamenlijke uitstapjes met de motor georganiseerd, onder meer naar de Memorial Run in Berlijn. Niet alleen jonge veteranen, maar ook oudere veteranen zijn lid van de DBVA. Eén van hen is de 73-jarige Nieuw-Guinea-veteraan Willem van de Veer. Hij zegt: "Het gaat om ervaringen delen, herinneringen ophalen en lekker kilometers maken."

De DBVA is niet de enige motorclub voor veteranen. Een van de oudste, nog steeds bestaande is de Blue Helmets Motor Group, met voornamelijk Libanonveteranen. Ook al langer bestaat de MC Veterans en van recente datum is de Stichting Nederlandse Veteranen Motorrijders (zie kader), die de motorrun op Veteranendag mede organiseert.

Op het gebied van gewonde veteranen zijn er de laatste jaren naast de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers (BNMO, zie hoofdstuk 3) nieuwe verenigingen ontstaan. In 2013 presenteerde Wounded Warriors Nederland zich (zie kader), maar ook de een jaar eerder opgerichte vereniging De Gewonde Soldaat. Deze vereniging bestaat uitsluitend uit in Afghanistan gewond geraakte veteranen, al dan niet in werkelijke dienst. De vereniging presenteert zich vooral als gezelligheidsclub, maar streeft ook meer erkenning en waardering na voor gewond geraakte militairen. Voorzitter Jaaike Brandsma stond niet voor niets aan de basis van de ontvangst voor gewonde veteranen door de Staten-Generaal in november 2013 (zie hoofdstuk 11).

Verenigingen voor partners

Partners spelen een steeds belangrijkere rol in verenigingen van veteranen. Bij de wat oudere verenigingsverbanden als de Bond van Wapenbroeders en de Voortzetting van Vereniging Oud Militairen Indië-gangers en Nieuw-Guineagangers deden ze dat al en waren en zijn ze met name ook actief in de sociale commissies, die vaak bezoeken afleggen aan zieke en hulpbehoevende veteranen. Ook in de nieuw opgerichte verenigingen, zoals de Wounded Warriors Nederland, spelen partners een belangrijke rol.

Sinds 1995 is er ook de Stichting Partners Oorlogsgetroffenen (SPO) die zich de laatste jaren steeds meer op partners van veteranen richt. De stichting is sinds enkele jaren min of meer geadopteerd door de BNMO en organiseert gespreksgroepen in een aantal regio's in het land en eenmaal per jaar een landelijke ontmoetingsdag. Die vond in 2013 plaats op 27 april op de Basis in Doorn met als thema 'Hoe blijf ik de koning(in) te rijk met mijn huisgenoten?' Centraal daarbij stond de aandacht voor de partners en volwassen kinderen van iemand die door oorlog, of in zijn of haar werk, ervaringen heeft die het dagelijks leven beïnvloeden. Vanaf 2014 is de SPO omgevormd tot In Luwte, Stichting Relaties van Oorlogsgetroffenen, Geüniformeerde Geweldsgetroffenen en Veteranen.

Informatie en websites

www.dvba-online.nl
www.woundedwarriors.nl
www.veteranenmotorrijders.nl
www.degewondesoldaat.nl
www.blue-helmets.nl
www.inluwte.nl/index.html

Wounded Warriors Nederland

Op de Nederlandse Veteranendag 2013 presenteerde Wounded Warriors Nederland (WWNL) zich voor het eerst naar buiten. Het betreft een vereniging voor dragers van het Draaginsigne Gewonden (DIG) en hun gezinnen. WWNL is afgeleid van het Amerikaanse Wounded Warrior Project, dat in 2002 is ontstaan uit een groep militairen die gewond uit Afghanistan en Irak teruggekeerd was. Doelstelling van WWNL is meer bekendheid en erkenning van de gewonde veteraan bij een breder publiek te bewerkstelligen. Daarbij wordt overigens wel de nadruk gelegd op wat voor deze individuele veteranen wel mogelijk is. In dat kader organiseert WWNL ook sportieve ontmoetingen en stimuleert ze deelname aan dergelijke evenementen.

Dat alles samengevat in het mission statement: "Als verbinder van kennis en kunde biedt Wounded Warriors Nederland een platform en zorgt dat (aspirant) DIG-dragers en hun gezinnen uit een emotioneel en financieel isolement blijven."

Het bestuur van WWNL kort na de oprichting in 2013 met vlnr Gert-Jan Gort, Eugene Sandel, Ed Brouwer en Luc van Poelje.
Foto: Karin Stroo

3. Belangenbehartigers

Naast het Veteranen Platform zijn er de militaire vakbonden en belangenverenigingen die via een vakcentrale al dan niet bij het Centraal Overleg met het Ministerie van Defensie vertegenwoordigd zijn. Ook bij de traditionele vakbonden is de aandacht voor veteranen de laatste jaren groter geworden. Als het gaat om belangenbehartiging voor gewonde (oud-)militairen is er sinds 1945 de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers (BNMO), die sinds 2013 hard werkt aan een verbreding via de oprichting van de Stichting Maatschappelijk Ondersteuning Geüniformeerden (STIMOG).

De meest opmerkelijke ontwikkeling in 2013 is dat er naast de organisaties die opkomen voor militaire veteranen, ook steeds vaker initiatieven ontstaan om erkenning en waardering te bevorderen voor (ex-)leden van andere geüniformeerde beroepsgroepen. Zo was er binnen de politie het Politie Veteranen Platform dat zich met name richt op militaire veteranen die inmiddels bij de politie werkzaam zijn, maar inmiddels is er ook de Stichting Waardering en Erkenning Politie. Beide organisaties zijn niet toevallig gehuisvest in het nieuwe gebouw van de Basis in Doorn, waar ook het Veteraneninstituut en de BNMO zijn gevestigd. Met steun van het fonds heeft de BNMO het initiatief genomen om te komen tot de oprichting van de STIMOG (zie kader).

Veteranen Platform

Het Veteranen Platform (VP) is de grootste belangenbehartiger voor veteranen en zij adviseert het Ministerie van Defensie over het veteranenbeleid. Ook het VP verhuisde in 2013 naar het nieuwe gebouw van de Basis in Doorn.

In 2013 vonden er enkele mutaties plaats in het ledenbestand. Binnen de Stichting Regiment Verbindingstroepen werd een speciale veteranenvereniging opgericht, de Vereniging voor Veteranen en Postactieven van het Regiment Verbindingstroepen, die het lidmaatschap heeft overgenomen. Voorts is de nieuw opgerichte Vereniging Regiment Infanterie Oranje Gelderland tot het VP getreden onder gelijktijdige terugtrekking van de stichting 5-5 Regiment Infanterie. De Vereniging Wounded Warriors Nederland werd nieuw lid, zodat het VP in 2013 groeide naar 46 leden.

Het VP heeft zich het afgelopen jaar veel beziggehouden met de zogeheten nuldelijnsondersteuning (zie hoofdstuk 5). Voorts werd een verandering van de statuten voorbereid met het oog op de Veteranenwet en de veteranenstatus die aan veteranen in werkelijke dienst werd toegekend. De door het VP ingestelde tweejaarlijkse Ted Meinesprijs werd in 2013 toegekend aan de 83-jarige Gerrit Vink, die zich als vrijwilliger inzet voor het Veteraneninstituut en daarvoor al voor de Stichting Dienstverlening Veteranen. Het VP heeft ook het voortouw genomen bij de totstandkoming van een borstbeeld van oprichter en erelid luitenant-generaal (titulair) b.d. Ted Meines, waarvan het initiatief afkomstig was van de Bond van Wapenbroeders. De ondanks zijn zeer hoge leeftijd nog energieke generaal was bij de onthulling van zijn borstbeeld aanwezig op 13 december 2013. Op dezelfde dag nam generaal-majoor b.d. Leen Noordzij afscheid als voorzitter van het VP. Hij werd opgevolgd door brigadegeneraal b.d. Hein Scheffer.

Vakbonden

De militaire vakbonden houden zich, los van de zaken in het sectoroverleg met Defensie, de laatste jaren steeds meer bezig met veteranen. De meeste militaire vakbonden zijn overigens lid van het VP. Het feit dat sinds afgelopen jaar ook militairen in werkelijke dienst de veteranenstatus hebben gekregen, zorgt natuurlijk ook voor een enorme toename van veteranen onder de leden van de vakbonden. De grote stappen die de zijn gezet met het Veteranenbesluit en de regelingen voor de Eerschuld, de Regeling Volledige Schadevergoeding en de inrichting van het Veteranenloket zijn alleen mogelijk geweest door de zeer constructieve bijdrage die aan de overlegtafel door deze gesprekspartners is geleverd.

De stand van FNV Veteranen tijdens de Nederlandse Veteranendag. Foto: William Moore

De vakbonden hebben in hun bladen en op de websites aandacht voor de veteranen. Ook op het gebied van de individuele belangenbehartiging tonen de vakbonden een grote betrokkenheid met de veteraan die zich in de problemen bevindt.

BNMO

De BNMO bestaat al bijna 70 jaar en behartigt de belangen voor gewonde militairen en veteranen. De BNMO is pionier geweest in wat nu nuldelijnsondersteuning heet. Het is een van de pijlers van deze belangenvereniging die bestaat uit veertien actieve afdelingen die onder meer werken met contactpersonen die aanspreekpunt zijn voor de leden. De afdelingen organiseren door het jaar heen voor de leden ontmoetingen, die fungeren als een vorm van lotgenotencontact voor de leden en hun gezinnen. Op landelijke schaal kunnen de leden gebruikmaken van programma's die de Basis speciaal voor de BNMO heeft opgezet. Daarnaast staat de BNMO haar leden bij in juridische procedures op het gebied van wet- en regelgeving. Het fonds financiert al deze activiteiten voor het grootste deel. In 2013 heeft de BNMO zich daarnaast beziggehouden met het opzetten van de STIMOG en enkele specifieke vormen van lotgenotencontact voor diensslachtoffers en veteranen. Een van die projecten

STIMOG

De Stichting Maatschappelijke Ondersteuning Geüniformeerden in oprichting heeft als doel om als een soort koepelorganisatie te fungeren voor belangenverenigingen als de BNMO, die zich bezighouden met het opkomen voor en het stimuleren van de waardering en erkenning van geüniformeerde beroepen. Voormalig AFMP-voorzitter Wim van den Burg is samen met oud-humanistisch raadsman Bart Hetebrij in 2013 in opdracht van de BNMO en met financiering van het fonds actief als kwartiermaker van de STIMOG. Van den Burg: "Wij willen complementair zijn aan andere initiatieven en volledig gaan voor samenwerking. Het gaat niet om ons, maar om de (ex-)geüniformeerde werknemer in publieke dienst die bij uitoefening van zijn of haar beroep mentaal of fysiek beschadigd is geraakt. Wij denken dat we op grond van 68 jaar ervaring van de BNMO, onder meer op het gebied van lotgenotencontact en nazorgprogramma's, wat te bieden hebben."

is het aanbieden van een duikbrevet voor BNMO-leden via de Stichting Red Lobster. Deze stichting houdt zich sinds 1995 bezig met het bijbrengen van de duiksport bij mensen met een beperking. Die beperking kan zowel fysiek zijn als psychisch. Dit project loopt in elk geval tot en met 2014. De BNMO heeft in 2013 ook het initiatief van een van de leden omarmd om in 2014 een fietstocht te organiseren naar de bedevaartplaats Santiago de Compostela. De tocht is met name bedoeld voor veteranen en diensslachtoffers met een psychische aandoening. Onder het motto 'Op eigen kracht over je persoonlijke horizon' hebben acht deelnemers zich het afgelopen jaar voorbereid om op 24 mei dit jaar van start te gaan voor deze ruim dertig dagen tellende pelgrimstocht (zie ook hoofdstuk 7).

Informatie en websites

www.veteranenplatform.nl
 www.afmp.nl
 www.marechausseevereniging.nl
 www.vbm.info
 www.bnmo.nl
 www.prodef.nl
 www.acom.nl
 www.bnmo.nl/html/165/Time-out

Time-out project Spanje

Libanonveteraan en BNMO-lid Ben Dekkers gaf in 2013 wel een heel bijzondere bestemming aan de ereschuld die hij ontving. Hij kocht een vakantievilla nabij het Spaanse Valencia om ter beschikking te stellen aan veteranen. "Ik weet uit eigen ervaring dat de beste therapie voor veteranen een gezin is dat goed functioneert. Daarom richt ik mij op gezinnen van veteranen met PTSS die het niet breed hebben en anders nooit aan rust toekomen." De BNMO financierde het opknappen van het gastenverblijf en andere eenmalige onvoorziene kosten waarmee in oktober vorig jaar een pilot kon starten. Het vijfkoppige gezin van Bosniëveteraan Remon Heijstek, die net als Dekkers getroffen is door PTSS, mocht acht dagen proefdraaien in de villa. "We hadden al een jaar of zeven geen vakantie gehad, aangezien je daar ook de financiële middelen voor moet hebben. De kinderen hebben het geweldig gehad en het was ook voor ons allemaal prettig geregeld", aldus Ilona Hijstek.

Het gezin van Bosniëveteraan Remon Hijstek geniet van het verblijf in de Spaanse villa van Ben Dekkers. Foto: privécollectie familie Hijstek

4. Lokale en regionale veteraneninitiatieven

Uit onderzoek van het Veteraneninstituut blijkt dat veteranen vinden dat lokale en regionale veteranendagen bijdragen aan maatschappelijke erkenning van veteranen. Dit soort veteranendagen geven hen het gevoel dat zij gewaardeerd worden en zijn dus erg belangrijk. Vorig jaar organiseerden meer dan driehonderd gemeenten, lokaal of in regionaal of provinciaal verband, en al dan niet gesteund door lokale of regionale verenigingen en stichtingen, een veteranendag. Een deel van deze dagen vindt op of rond de Nederlandse Veteranendag plaats. Gemeenten kiezen een eigen datum en vieren hun veteranendag bijvoorbeeld in het najaar.

Om het belang van lokale en regionale veteranendagen te onderstrepen, organiseert het Veteraneninstituut samen met de Comité Nederlandse Veteranendag jaarlijks in Doorn een bijeenkomst die gemeenten ondersteuning en inspiratie biedt bij het organiseren van eigen veteranenactiviteiten. Deze zogeheten 'burgemeestersdag' vond in 2013 plaats op woensdag 30 januari. De bezoekers werd gewezen op het onderzoek waaruit blijkt dat er in het hele land een groot maatschappelijk draagvlak is voor veteranenevenementen en dat veteranen deze belangrijk vinden en zeer waarderen. VVD-Tweede Kamerlid Ronald Vuijk benadrukte dat een veteranendag in de eerste plaats een feest is, waarbij het vooral gaat om de erkenning en waardering voor veteranen. Hij adviseerde de gemeenten om er rekening mee te houden dat veteranen een diverse groep zijn: jong en oud, man en vrouw. Als tip gaf hij de gemeenten mee om de jeugd te betrekken bij de evenementen voor veteranen. Ook kregen de aanwezigen te horen waarin het Veteraneninstituut en de Stichting Nederlandse Veteranendag gemeenten kunnen steunen bij het organiseren en invullen van een veteranendag (zie kader).

De Zeeuwse Veteranendag op 8 juni 2013 kent een defilé, dat eindigt met een opstelling op de markt in Middelburg. Foto: Stichting Zeeuwse Veteranendag

De uitwisseling van ervaringen tussen de gemeenten besloeg een belangrijk deel van de 'burgemeestersdag'.

Geslaagd voorbeeld in Goirle

Tijdens de begin 2014 gehouden burgemeestersdag kwam de gemeente Goirle uitleggen hoe hun succesvolle veteranendag in 2013 was georganiseerd. Deze regionale veteranendag was bedoeld voor veteranen uit de gemeente Goirle en de buurgemeenten Loon op Zand, Oisterwijk en Tilburg. Deze regionale samenwerking leidde tot feestelijke, maar ook informatieve en educatieve activiteiten die zowel binnen als buiten plaatsvonden. Bijzonder was dat in de aanloop naar deze regionale veteranendag interviews met jonge en oude veteranen verschenen in de lokale media en bedrijven actief werden benaderd om op de veteranendag kortingen aan te bieden aan veteranenpashouders. Op de dag zelf konden de veteranen genieten van een uniek concert door het orkest van de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht (zie kader), een tentoonstelling én fotomateriaal. De foto's waren afkomstig van de veteranen zelf en waren door de organisatie in een compilatie verwerkt. Tot slot werd een plein ingericht met militaire voertuigen en ander materieel.

Limburgse primeur

De Limburgse Veteranendag vond in 2013 voor de negende keer plaats, net als de Nederlandse Veteranendag in Den Haag. Limburg was de eerste provincie die een eigen veteranendag vierde. De eerste editie werd, net als de landelijke viering, gehouden op 29 juni 2005 en was bedoeld voor veteranen 'die om wat voor reden dan ook' niet aanwezig konden zijn in Den Haag. De eerste twee edities waren een initiatief van de Stichting Ontmoetingscentrum Limburgse Veteranen Het Eldershoes, de Bond van Wapenbroeders Gewest Limburg en de Vereniging Oud-Mariniërs Limburg. Hierna werd in overleg met de diverse (veteranen)verenigingen in de provincie Limburg besloten de Stichting Limburgse Veteranendag op te richten. Sinds 2009 vindt de Limburgse Veteranendag plaats op de zaterdag vóór de zaterdag waarop de Nederlandse Veteranendag gevierd wordt.

Een jaar na Limburg bundelden de gemeenten Nijkerk, Putten, Ermelo en Harderwijk hun krachten en hielden in 2006 hun eerste Regionale Veteranendag Noord-West Veluwe. Sinds 2008 is de Stichting Regionale Veteranendag Noord-West Veluwe verantwoordelijk voor de organisatie van de Regionale

De parade op de negende Limburgse Veteranendag. Foto: Stichting Limburgse Veteranendag

Veteranendag Noord-West Veluwe. In 2013 vond deze regionale veteranendag plaats op 6 juli met onder meer een rijdend defilé door Putten, Ermelo en Harderwijk en speciale aandacht voor partners.

Grote edities

Een van de grotere regionale veteranendagen is de Drentse Veteranendag in de Bonte Wever in Assen, met alle gemeenten uit de provincie. De Drentse editie werd in 2013 voor de vijfde keer gehouden. Op 13 april bestond het programma uit een plechtigheid bij het Drentse Veteranenmonument, enkele toespraken en optredens van het Drents Jeugdorkest en de Regimentsfanfare 'Garde Grenadiers en Jagers'. Het bestuur van de Stichting Drentse Veteranen organiseert met medewerking van de Lionsclub Westerbork Börck Overessinghe de veteranendag in Assen.

De Stichting Veteranendag Friesland telt twintig deelnemende gemeenten. De stichting heeft als doel het organiseren van gemeentelijke en/of regionale veteranendagen, het uitvoeren van projecten en tevens het leveren van een bijdrage aan erkenning en begrip voor veteranen. De provinciale veteranendag vond in 2013 op 15 juni plaats in Leeuwarden en kende een besloten gedeelte in de ochtend en een openbaar gedeelte in de middag.

In 2011 leek een dreigend financieel tekort een einde te maken aan de Friese Veteranendag, maar dankzij financiële steun van de provincie is deze regionale editie tot en met 2015 veiliggesteld.

Informatie en websites

www.limburgseveteranendag.nl
www.regionaleveteranendag.com
www.drentseveteranen.nl
<http://veteranendagfriesland.nl>
www.veteraneninstituut.nl
www.veteranendag.nl

Het orkest van de Kapel van de Koninklijke Luchtmacht verzorgt als een van militaire orkesten verschillende veteranenconcerten. Foto: Stichting Nederlandse Veteranendag

Ondersteuning

Gemeenten kunnen op verschillende manieren gebruikmaken van ondersteuning door de Stichting Nederlandse Veteranendag en het Veteraneninstituut. Een bijzondere vorm betreft het voorzien in Veteranenconcerten, uitgevoerd door drie militaire orkesten. Zo'n concert kan een deel zijn van een veteranenprogramma en wordt kosteloos aangeboden als de gemeente passende accommodatie verzorgt. De weken voorafgaand aan de Nederlandse Veteranendag 2013 hebben de Koninklijke Militaire Kapel Johan Willem Friso en het orkest van de Koninklijke Luchtmacht samen acht grotere veteranenconcerten gegeven door heel Nederland. Later dat jaar gaven het Fanfare Korps van de Nationale Reserve en het orkest van de Koninklijke Luchtmacht nog drie

veteranenconcerten. Het muziekjaar werd afgesloten door het Fanfare Korps Nationale Reserve met een kerstconcert op 15 december in Den Haag.

Beste Veteraneninitiatief 2013

Ruim veertig veteraneninitiatieven deden mee aan de strijd om de titel Beste Veteraneninitiatief 2013, een initiatief van de Stichting Nederlandse Veteranendag. Een vakjury bestaande uit veteranen en niet-veteranen – onder wie VVD-Tweede Kamerlid Anne Mulder en hoofdredacteur Fred Lardenoye van het veteranentijdschrift Checkpoint – nomineerde drie projecten die ieder op hun eigen manier bijdroegen aan het vergroten van erkenning en waardering voor Nederlandse veteranen in de samenleving. Winnaar werd de culturele veteranendag in Zwolle, georganiseerd door de Stichting Oud Militairen Zwolle en theater Odeon. De Blijmarkt in hartje Zwolle was de ontmoetingsplek voor veteranen, hun gezin en de Zwolse samenleving. Daarnaast waren er activiteiten in theater Odeon, filmhuis Fraterhuis en museum De Fundatie. De andere genomineerden waren Veteranen Gemeente Dronten met een ontmoetingsdag voor (vooral) jonge veteranen en de gemeente Hoorn. Op initiatief van deze gemeente kwam in Hoorn een monument tot stand dat respect en waardering wil uitdrukken voor alle mannen en vrouwen die voor en namens ons land hebben gestreden in oorlogen en vredesmissies. De Stichting Veteranen Hoorn kreeg de taak om dit te realiseren. Het monument in Hoorn werd op 22 juni 2013 onthuld (zie hoofdstuk 6).

Op 22 juni 2013 wordt het Veteranenmonument in Hoorn onthuld. Foto: Martin Roemers

De Drentse Veteranendag begon op 13 april 2013 met een kranslegging bij het monument voor Drentse veteranen bij het Provinciehuis in Assen. Foto: R. Grit

5. Ondersteuning

Sinds jaar en dag worden binnen organisaties van veteranen laagdrempelige hulp en ondersteuning geboden door buddy's, veteranenhelpers, mantelzorgers of, zoals dat tegenwoordig heet, nuldelijns-helpers.

Nuldelijns-ondersteuning is geen professionele zorg. Op informele basis bieden vrijwillige nuldelijns-helpers steun aan veteranen en hun gezinsleden. Dat kan van alles zijn, van praktische hulp als het invullen van formulieren of boodschappen doen tot het bieden van een luisterend oor, ziekenbezoek of zelfs stervensbegeleiding. Bekende voorbeelden van organisaties van oudere veteranen die al heel lang op deze wijze steun bieden, zijn de sociale begeleidingscommissies van de Bond van Oud-Stoottroepers en Stoottroepers en van de Voortzetting van Vereniging Oud Militairen Indië-gangers en Nieuw-Guineagangers die beide decennialang een traditie hebben om veteranen bij te staan. Inmiddels kunnen vrijwilligers op de Basis een training of cursus volgen voor gecertificeerd nuldelijns-helper.

Wie zijn ze?

In de meeste gevallen zijn deze nuldelijns-helpers zelf veteraan. Er zijn ook nuldelijns-helpers die geen veteraan zijn. Meestal zijn dat oud-militairen, of ze hebben een veteraan in hun familie of vriendenkring, zoals de 46-jarige oud-militair Ada Verhaar, partner van een veteraan. Zelf heeft zij door problemen met haar partner ondervonden hoe 'je tegen muren aan kunt lopen wanneer je op zoek bent naar de juiste hulp'. Verhaar: "Omdat ik anderen dat graag wil besparen, ben ik de nuldelijns-helperscursus gaan doen in 2010." Inmiddels verleent zij op allerlei manieren steun aan veteranen, soms simpel door samen een kop koffie te drinken en een goed gesprek te voeren en in andere gevallen verwijst zij ook weleens door naar eerstelijns zorg. "Maar vaak is een luisterend oor al voldoende om een stuk rust te creëren", aldus Verhaar.

Landelijk dekkend systeem

In 2013 is onder regie van het Veteranen Platform (VP) en in samenwerking met het vfonds het project Versterking Nuldelijns-ondersteuning Veteranen opgezet. Het project heeft tot doel om nuldelijns-helpers actiever in contact te brengen met veteranen die wel wat bijstand kunnen gebruiken en om een landelijk dekkend systeem te realiseren. De landelijke dekking betekent onder meer dat er idealiter altijd een buddy in de buurt is te vinden. "Wat we willen bereiken is een landelijk dekkend systeem van collegiale en kameraadschappelijke ondersteuning voor veteranen en hun directe relaties", aldus toenmalig voorzitter van het VP, generaal-majoor b.d. Leen Noordzij. "We willen veteranen met een hulpvraag terzijde staan en indien nodig zo goed mogelijk doorgeleiden naar professionele zorgverleners van het Landelijk Zorgsysteem voor Veteranen, het LZV. Die wegwijsfunctie kan wat ons betreft worden ingevuld door familie, vrienden en collega-veteranen. (...) Bij nuldelijns-ondersteuning gaat het er vooral om bij een hulpvraag te reageren met: veteraan, hoe kan ik je helpen?".

"Nuldelijns-ondersteuning biedt een kameraadschappelijk klimaat en een betrokken omgeving die zich bekommert om veteranen en hun directe familie", aldus Marie-Louise Tiesinga, voormalig voorzitter van de Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek.

Het project Versterking Nuldelijns-ondersteuning Veteranen loopt voortvarend. Tot medio 2014 hebben 26 lidorganisaties van het VP zich aan het project verbonden. Niet alleen lidorganisaties hebben zich aan dit project Versterking Nuldelijns-ondersteuning Veteranen verbonden, maar ook de veteranen-ontmoetingscentra (zie ook hoofdstuk 1). Medio 2014 zijn er 190 getrainde nuldelijns-helpers opgenomen in het systeem van wie er 60 een Certificaat van Bekwaamheid hebben behaald. Het aantal getrainde en gecertificeerde nuldelijns-helpers wordt in 2014 en 2015 verder uitgebreid tot vijfhonderd personen. Eind 2015 zullen de activiteiten van het project worden overgedragen en geborgd in de bestaande organisaties, zodat nuldelijns-ondersteuning aan veteranen en hun gezinsleden voor de toekomst behouden blijft.

VP-voorzitter Leen Noordzij (l) en directeur Ton Heerts van het vfonds. Foto: Birgit de Roij

Sociale kaart

Hét instrument om de nuldelijns-helpers landelijk en buiten de eigen veteranenorganisatie in te kunnen zetten is de Digitale Sociale Kaart Veteranen (DiSKv), die te vinden is op het internet. (www.disk-veteranen.nl). De DiSKv geeft een uitgebreid overzicht van de organisaties, diensten en voorzieningen voor veteranen en hun relaties. Het gaat daarbij onder meer om belangenbehartiging, informatie-verstrekking, sociale activiteiten, herdenken en ondersteuning bij het verwerken van, of omgaan met psychosociale en psychische klachten na een ingrijpende gebeurtenis. In de DiSKv vindt de veteraan overzichtelijk de weg naar steun, een dienst of de toegang tot professionele hulpverlening.

Informatie en websites

www.veteranenontmoetingscentra.nl

www.veteranenplatform.nl/index.php/nuldelijns-ondersteuning

www.veteraneninstituut.nl

www.disk-veteranen.nl

www.veteraneninstituut.nl/veteranencafés

www.hulphond.nl/pagina/veteranenhonden

www.geleidehond.nl/onzehonden/buddyhonden

Buddy- en hulphonden

Niet alleen vrijwilligers zijn een belangrijke steun als buddy voor veteranen, ook honden worden succesvol als buddy ingezet. Zo zijn in 2013 enkele veteranen geholpen met buddyhonden van KNGF Geleidehonden en Stichting Hulphond Nederland (SHN). Landelijke bekendheid kregen bijvoorbeeld Patrick Kaslander met zijn post-traumatische stress-stoornis-hulphond Vigo na een optreden bij Pauw en Witteman. Hij was daar samen met oud-Commandant der Strijdkrachten Peter van Uhm, die begin 2013 als ambassadeur van SHN de hulphond officieel had overgedragen aan Kaslander. Vigo is een van de acht door Hulphond Nederland opgeleide veteranenhonden die in 2013 officieel zijn overgedragen aan een veteraan.

Zo'n hond is speciaal getraind om veteranen met posttraumatische stress-stoornis te ondersteunen, hij maakt bijvoorbeeld zijn baasje wakker tijdens een herbeleving in de vorm van een nachtmerrie en trekt de veteraan met een paniekaanval uit een menigte. "Vigo brengt mij heel veel rust en veiligheid", aldus Kaslander. "Hij filtert wat belangrijk is en wat niet. Ik hoef zelf dus niet meer overalert te zijn." De KNGF Geleidehonden, met als ambassadeur oud-Commandant der Strijdkrachten Dick Berlijn, leidt niet alleen buddyhonden op, maar doet ook wetenschappelijk onderzoek naar de verbetering van de kwaliteit van leven van veteranen met een posttraumatische stress-stoornis die gebruikmaken van een buddyhond.

Afghanistanveteraan Patrick Kaslander met zijn hulphond Vigo. Foto: Birgit de Roij

6. Herdenken en bezinnen

De Tweede Wereldoorlog speelt een prominente rol in de Nederlandse herdenkingscultuur. Met de ontwikkeling van het veteranenbeleid zijn er steeds meer jaarlijks terugkerende herdenkingen ontstaan die samenhangen met verliezen tijdens oorlogs- en vredesoperaties. Veelal vinden zij plaats bij oorlogsmonumenten. Jaarlijks komen er nieuwe oorlogsmonumenten bij. Eind 2012 bleek uit onderzoek dat er onder veteranen ook behoefte bestaat aan een eigen begraafplaats.

Een van de meest bijzondere herdenkingen is de militaire bedevaart naar Lourdes. In de tijd van de militaire dienstplicht vonden jaarlijks zo'n 800 tot 1300 Nederlandse militairen de weg naar dit bedevaartsoord. Anno 2013 zijn dat er zo'n 200, onder wie steeds meer veteranen. Ze reizen per vliegtuig, per bus of – met name veteranen – met de motor. Sinds 2000 neemt ook jaarlijks een groep gewonde militairen die lid zijn van de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers deel aan de bedevaart. In 2013 zette de Stichting Militaire Lourdes Bedevaart zich speciaal in 'voor die collega's/veteranen die tijdens recente missies op een of andere wijze gewond zijn geraakt'. Jolanda Vermeulen, maatschappelijk werker van het trainings- en zorgcentrum de Basis, die sinds 2002 gewonde veteranen begeleidt: "Veel veteranen hebben heimwee naar die kameraadschap uit hun dienstdtijd. In Lourdes vinden ze die terug. De veteranen, jong en oud, begrijpen elkaar met één blik en er is veel vertrouwen."

Herdenkingen rondom 4 en 5 mei

Van alle herdenkingen rondom de Tweede Wereldoorlog is die van 4 mei de bekendste. Op deze dag herdenkt Nederland alle tijdens oorlogs- en vredesmissies omgekomen militairen en burgers vanaf de Tweede Wereldoorlog. Zoals elk jaar stonden er ook in 2013 weer 24 veteranen tussen het paleis en het

Veteranen in 2013 in het erecolloir.
Foto: Veteraneninstituut

De jaarlijkse fakkeltocht naar het Monument voor Vredesoperaties vindt op 25 oktober 2013 plaats.
Foto: William Moore

Nationaal Herdenkingsmonument op de Dam in het traditionele erecolloir. Deze veteranen worden elk jaar opnieuw geselecteerd en voorbereid door het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het Veteraneninstituut en het Veteranen Platform. Tweevoudig Afghanistanveteraan Nadia Stap maakte in 2013 deel uit van het erecolloir: "Het moment dat je naar de Dam loopt, is groots. Toen ik daar stond dacht ik voornamelijk terug aan de kameraadschap die daar was. Je bent met zijn allen bezig met hetzelfde en dat maakt het extra zwaar als er iemand omkomt daar." Ook de toespraak die kort daarna werd gehouden door veteraan en oud-Commandant der Strijdkrachten Peter van Uhm maakte veel indruk. Veteranen spelen ook een belangrijke rol bij de herdenking en festiviteiten in Wageningen op 5 mei. Aan het jaarlijkse Bevrijdingsdefilé namen in 2013 zo'n 1600 veteranen deel. Van de oorspronkelijke bevrijders zijn er in Wageningen inmiddels nog geen 200 meer over, maar het aantal veteranen van vredesoperaties neemt nog steeds toe.

Voor de 25e keer werd op 15 augustus 2013 de Japanse capitulatie in de Tweede Wereldoorlog herdacht bij het Indiëmonument in Den Haag. Ook dit jaar waren er onder de ruim 4000 deelnemers, die ondanks het slechte weer waren gekomen, veel veteranen aanwezig. Zij hoorden onder meer theatermaker Diederik van Vleuten een voordracht houden. Van Vleuten maakte de afgelopen jaren enkele indrukwekkende voorstellingen over Nederlands-Indië en de Eerste Wereldoorlog aan de hand van persoonlijke getuigenissen van veteranen in zijn familie.

In september 2013 waren er de traditionele herdenkingen in (de omgeving van) Arnhem en Nijmegen vanwege de operatie Market Garden uit 1944. Ook hieraan nemen elk jaar veel veteranen deel.

Overige herdenkingen

De grootste jaarlijkse herdenking van veteranen vindt elk jaar op de eerste zaterdag van september in het Roermondse Stadspark Hattem plaats. Hier staat het door particulier initiatief opgerichte Nationaal Indië-monument 1945-1962. De 26^e herdenking werd in 2013 op zaterdag 7 september gehouden. In 2013 werden bij de herdenking in Roermond ook de gesneuvelde Korea-veteranen herdacht. De deelname aan deze herdenking is nog altijd groot. Overigens herdenkt men de gesneuvelde Korea-veteranen ook bij het Korea-monument in Schaarsbergen. Dat gebeurt jaarlijks rond 25 juni, de dag waarop de Korea-oorlog in 1950 uitbrak. In 2013 vond de herdenking plaats op 13 juni en werd, zoals elk jaar, georganiseerd door de Vereniging Oud-Korea-strijders. Vanwege het feit dat de oorlog toen zestig jaar geleden was afgelopen, werd drie dagen eerder door een delegatie Koreaanse veteranen een bezoek gebracht aan Bronbeek om eer te betuigen aan de Nederlandse Korea-strijders en hun gesneuvelde kameraden.

Landgoed Vrijland

In 2011 werd de veteranenwandelroute geopend op Landgoed Vrijland aan de Hoenderlose weg in Schaarsbergen. De Stichting Veteranenlandgoed Vrijland onderhoudt dit terrein dat door de gemeente Arnhem en het Ministerie van Defensie ter beschikking is gesteld. De stichting stelt het open 'als blijk van maatschappelijke erkenning voor veteranen die zich waar ook ter wereld hebben ingezet voor de vrijheid en veiligheid van anderen'. Het inrichten van een informatieve en educatieve veteranenwandelroute moet, naast het bevorderen van de maatschappelijke erkenning, bijdragen aan begrip en waardering voor de verrichtingen van de uitgezonden militairen. Op het veteranenlandgoed is een ereveld ingericht waar men de as van veteranen (en hun naasten) kan verstrooien. Ook in 2013 is van deze mogelijkheid vaak gebruikgemaakt.

In Stadspark Hattem is sinds 2003 ook het Monument voor Vredesoperaties gesitueerd. Jaarlijks organiseren de Diensten Geestelijke Verzorging samen met het Veteraneninstituut een fakkeltocht vanaf de Kapel van 't Zand naar dit monument. Dit herdenkingsmoment is bedoeld voor nabestaanden van de bij vredesoperaties omgekomen militairen. Op 25 oktober 2013 stond de fakkeltocht in het teken van het thema 'aanwezig/afwezig.'

Monumenten en andere bezinningsplekken

In Nederland zijn er duizenden monumenten of sporen van oorlog in het landschap. Het Nationaal Comité 4 en 5 mei heeft een database van 3500 van dergelijke bezinningsplekken plus een uitvoerige beschrijving en Checkpoint brengt elke editie een van deze monumenten in beeld in de rubriek Monumentaal. Elk jaar komen er nieuwe monumenten bij, veelal op initiatief van veteranen of andere particulieren en de laatste jaren ook steeds vaker ter gedachtenis aan de gesneuvelden van vredesoperaties. Zo werd op 22 juni in 2013 in Hoorn een bijzondere herdenkingsplek onthuld op de Schuitjeskade dat respect en waardering wil uitdrukken voor alle mannen en vrouwen die voor en namens ons land hebben gestreden in oorlogen en vredesmissies. Kunstenaar Frank Halmans ontwierp een aantal bankjes met namen van missies en één bankje voor alle niet genoemde missies. Vanaf de onthulling laten veteranen zich veelal op het bankje van hun missie vereeuwigen en deze foto's kan men plaatsen op de Facebook-pagina van het monument waardoor de Nederlandse veteranen ook een gezicht krijgen.

Informatie en websites

www.militairebedevaart.nl
www.4en5mei.nl
www.indieherdenking.nl
www.nim-roermond.nl
www.veteranenlandgoedvrijland.nl
www.ogs.nl/pages/home.asp
www.monuta.nl/over-monuta/team-bijzondere-uitvaarten/veteranenuitvaart

Veteranenbegrafplaats

Het initiatief voor een veteranenbegrafplaats kent een lange geschiedenis. Het was Libanon-veteraan Fred Janssen die het idee voor het eerst opperde en daarin gesteund werd door begrafenisonderneming Monuta en het Veteranen Platform. Eind 2012 werd het Veteraneninstituut door het vfonds en het Veteranen Platform gevraagd om een onderzoek te doen naar de opvattingen van veteranen over hun uitvaart en het idee voor een speciale veteranenbegrafplaats. Het onderzoek werd in 2013 gehouden en daaruit bleek onder meer dat 5% van de ondervraagde veteranen zou kiezen voor een laatste rustplaats op een speciale veteranenbegrafplaats en dat 26% dat zou overwegen. Als locatie heeft het vfonds het oog laten vallen op Loenen, direct naast het ereveld met gesneuvelde Nederlandse militairen dat daar gelegen is. Uit het Vi-onderzoek blijkt dat ruim 35% van de veteranen positief staat tegenover deze locatie.

7. Sport en militaire kampioenschappen

Sinds 2012 hebben veteranen de mogelijkheid om mee te dingen naar het kampioenschap in een aantal sportdisciplines bij de Open Militaire Kampioenschappen en de Nationale Militaire Kampioenschappen. Een jaar later werd deze mogelijkheid nog eens verruimd. Hierdoor zijn er meer mogelijkheden voor veteranen om aan dit soort evenementen deel te nemen. Daarnaast zijn er het hele jaar door specifiek op veteranen gerichte sportieve activiteiten, ook in 2013.

Uit onderzoek blijkt dat veteranen graag betrokken zijn bij sportieve activiteiten binnen Defensie, om op die wijze contact te kunnen hebben met elkaar en de voormalige werkgever. Daarom kunnen veteranen sinds 2012 deelnemen aan een aantal Militaire Kampioenschappen die onder de verantwoordelijkheid vallen van de verschillende operationele commando's.

In 2012 konden veteranen deelnemen aan zeven Open Militaire Kampioenschappen (OMK). Daarna besloot de organisatie om de deelname voor veteranen breder open te stellen, waardoor zij sinds 2013 ook kunnen deelnemen aan Nationale Militaire Kampioenschappen (NMK). Dat jaar stonden in totaal negen kampioenschappen op de agenda: vier OMK's (strandloop, atletiek, sport schieten en 10-Engelse mijl) en vijf NMK's (cross country, mountainbike, triatlon, wielrennen en halve marathon).

Veteranen en de Vierdaagse

Naast deze militaire kampioenschappen zijn er verschillende sportieve activiteiten die zich ook op veteranen richten. Zo vond in 2013 voor de 97^e keer de Nijmeegse Vierdaagse plaats. Van dinsdag 16 tot en met vrijdag 19 juli liepen in totaal 39.396 deelnemers dagelijks 30, 40 of 50 kilometer. Onder hen bevonden zich een UNIFIL-wandelgroep, en ook veel veteranen die als individuele loper deelnamen. Een deel van hen liep vrijdag 19 juli gezamenlijk de Via Gladiola over in een T-shirt van het Veteraneninstituut en een Checkpoint baseballcap. De dag werd gezamenlijk afgesloten onder het genot van een borrel in een Nijmeegs café.

De groep veteranen die in 2013 gezamenlijk de Via Gladiola aflegt. Foto: Eddy van Os

De groep veteranen was divers. Een aantal van hen liep dit jaar voor het eerst, maar de meesten lopen al jaren mee, zoals Martin Hendrix, die dit jaar voor de 33e keer meeliep. Zelfs een stel woonachtig in het buitenland kwam over voor deelname aan dit bijzondere evenement. Jaap Krikke, die dit jaar voor de 25e keer de route aflegde, vertelde na afloop hoe bijzonder het is om samen met andere veteranen te lopen. "Wij komen hier niet alleen om te lopen. Er wordt onderweg veel gepraat. We vertellen verhalen en luisteren naar verhalen. Je leeft met dezelfde ervaring. Leeftijd, rang en dienstvak spelen hier geen rol. Veteranen komen ook voor een maatje. Je hoeft elkaar maar aan te kijken en je begrijpt elkaar."

Airborne Wandeltocht

Een ander wandelevenement waaraan veel veteranen deelnemen is de Airborne Wandeltocht, 's werelds grootste eendaagse wandeltocht. Deze herdenkingstocht in het kader van de Slag om Arnhem 1944 vindt ieder jaar plaats op de eerste zaterdag in september te Oosterbeek. De Airborne Wandeltocht is een eerbetoon aan de ruim 1.700 geallieerde militairen die in de Slag om Arnhem het leven lieten en begraven liggen op de Airborne Begraafplaats te Oosterbeek. De opbrengst van de Airborne Wandeltocht wordt aangewend om minder draagkrachtige oud-strijders en nabestaanden in staat te stellen over te komen om de jaarlijkse herdenkingen in en rond Arnhem bij te wonen. Een van de veteranen die regelmatig deelnam aan zowel de Vierdaagse als de Airborne Wandeltocht is Henk Frankeveijle. De toen 78-jarige Nieuw-Guineaveteraan zei in 2013 daarover in Checkpoint: "Ik loop nog goed, maar merk wel dat ik langzamer herstel nu ik ouder word. Na de Vierdaagse van Nijmegen was ik dood- en doodop. Ik weet niet of ik dit jaar weer meedoe."

Ploeteren in de modder

Net als de Vierdaagse, van oorsprong een militaire mars, kennen veel sportieve activiteiten hun oorsprong in de krijgsmacht. Zo kent Nederland sinds enkele jaren de Mud Masters Obstacle Run.

De Mud Masters Obstacle Run kent in 2013 twee succesvolle edities, in maart en september. Foto: Mud Masters

Geslaagde try-out Freedom Trail

Een groep motorrijders, fietsers, hardlopers en zwemmers legde op donderdag 6 juni 2013 een honderden kilometers lange route af om te oefenen voor een grootscheeps evenement dat een jaar later plaatsvindt: de Freedom Trail 2014. De Freedom Trail is een estafetterace voor (ex-)geüniformeerden en veteranen. Tijdens deze sportieve tour volgen zij een deel van de route die geallieerden zeventig jaar geleden aflegden toen zij West-Europa bevrijdden. Het doel van de try-out was het voorverkennen van de route voor 5 en 6 juni 2014. Ook veteranen namen deel aan de voorverkenning van de verschillende sportieve disciplines, te weten motorrijden, fietsen, hardlopen en zwemmen. Jan Willem van de Pol van de Stichting Waardering en Erkenning Politie (WEP) is blij met de oefening. "Een geslaagde dag! Dit laat zien dat politiemensen, veteranen, brandweer- en ambulancepersoneel samen met deelnemers van maatschappelijke organisaties en hun partners en familie iets heel moois kunnen volbrengen. We krijgen nu al reacties van mensen die er volgend jaar ook bij willen zijn. Precies wat we met deze try-out wilden bereiken." De Stichting WEP organiseert dit sportieve evenement voor geüniformeerden met steun van onder meer het Veteraneninstituut. Veteranen konden zich, net als militairen, ambulancepersoneel en medewerkers van de politie en brandweer, inschrijven voor deelname aan dit evenement.

De run is een stormbaan, ontworpen door mariniers die waren geïnspireerd door de meest uitdagende stormbanen ter wereld. Onder hen bevond zich een Irakveteraan. Het hindernissenparcours bestaat uit off-road hardlopen, spectaculaire hindernissen bedwingen en zwoegen door 'slow mud'. Nadat op 6 oktober 2012 de eerste editie plaatsvond met vierduizend deelnemers, volgden in 2013 nog twee edities, om precies te zijn op 16 en 17 maart en op 28 en 29 september.

Hoofddoel van de Mud Masters Obstacle Run is een 'militaire sport' op een luchtige manier aan een breed, sportief publiek aanbieden. Daarnaast steunt het sportevenement het Revalidatiefonds en moedigt het (militaire) revalidatiecentra aan om deel te nemen. Daarom is een aantal inschrijvingen beschikbaar gesteld aan het Militair Revalidatie Centrum in Doorn, aan het Revalidatiefonds en aan militairen die lichamelijk of psychisch gewond zijn geraakt tijdens hun inzet. Aan de run nam ook een team deel van de Vereniging De Gewonde Soldaat. Dit zijn soldaten die gewond zijn geraakt in Afghanistan en die na jaren revalideren samen deze stormbaan gaan overwinnen. Naast het hindernissenparcours van 6 en 12 kilometer kunnen echte diehards sinds de editie van september 2013 ook 42 kilometer afleggen.

Cycle Liberation Tour 2013

Als speciaal eerbetoon aan de bevrijders organiseerde het Canada Comité Markelo in april 2013 een fietstocht vanaf de 'landingskust' in Normandië, Juno Beach, naar Markelo. De deelnemers, vijftig Canadese en Nederlandse studenten, bezochten onderweg historische plekken uit de Tweede Wereldoorlog. Ook werd voor het eerst in veertig jaar de Waaloversteek bij Nijmegen herhaald met een historisch landingsvaartuig. De tocht droeg de naam Frank Graham Cycle Liberation Tour 2013 als eerbetoon aan deze 90-jarige bevrijder uit Midland, Ontario. Naast de Canadese Tweede Wereldoorlogveteranen Frank Graham, Bert Reynolds en Lock Laurie waren ook twintig Twentse veteranen betrokken bij de plechtigheden. Om het unieke karakter van deze tocht te benadrukken, bracht minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert een bezoek aan de gecombineerde groep jongeren om hen officieel te huldigen als ambassadeurs van de vrede. "Dankzij de offers die Frank Graham en zijn medestrijders hebben gebracht, is Nederland bevrijd. We zijn ze voor eeuwig dankbaarheid verschuldigd", sprak de minister. Ze benadrukte dat we onze vrijheid nooit voor lief moeten nemen. "Vrijheid moet je koesteren en bewaren, daarbij moeten we net als Frank Graham destijds over de eigen grenzen heen kijken, want vrijheid houdt niet op bij de grenzen." De minister vond dan ook dat het verhaal van de bevrijding moet blijven doorklinken. De Canadese en Nederlandse studenten symboliseren daarbij de nieuwe manier van herdenken en namen het stokje van de laatste getuigen van de Tweede Wereldoorlog over als nieuwe ambassadeurs van de vrijheid en eerden daarmee onze bevrijders.

Alpe d'HuZes: fietsen tegen kanker

Grenzen verleggen. Het hoort bij militairen, maar zeker ook bij veteranen. En dat deden ze in 2013 ook op de fiets tijdens de Alpe d'HuZes onder het motto 'Je grenzen verleggen voor de strijd tegen kanker'. Alpe d'HuZes is een wielerevenement waarbij de deelnemers proberen de Alpe d'Huez op één dag tot maximaal zes keer te beklimmen. Motivatie en wilskracht zijn daarbij nóg belangrijker dan conditie. Dat het behoorlijk idioot is, dat erkende deelnemer en Joegoslaviëveteraan Leo Verbeek Rutten in het veteranenmagazine Checkpoint. De oud-marineman is een van de vele veteranen die deelnam aan de Alpe d'HuZes.

In 2013 waren er naast veteranen uit dienst ook veel actief dienenden te zien rondom het evenement. Alpe d'HuZes was dat jaar door de landmacht gekozen als een van de goede doelen die officieel werden gesteund. Zo waren er landmachtgenisten die de hele week de organisatie bijstonden en bemanden militairen van de Koninklijke Marechaussee de meldkamer. Onder de deelnemers waren zes teams van de Koninklijke Landmacht en twee teams van de Koninklijke Marechaussee. Ook medewerkers van de Koninklijke Luchtmacht beklommen de beroemde berg uit de Tour de France. En zo is de cirkel weer rond en treffen veteranen en militairen in werkelijke dienst elkaar ook in 2013 tijdens uiteenlopende sportieve activiteiten.

Informatie en websites

www.veteraneninstituut.nl/activiteiten/kampioenschappen
www.veteraneninstituut.nl/nieuws/schrijf-voor-de-vierdaagse-en-loop-mee-met-het-vi
www.airbornewandeltocht.nl
www.mudmasters.nl
www.opgevenisgeenoptie.nl
www.freedom-trail.nl
<http://cycleliberationtour.nl>
<http://santiagotocht2014.123website.nl>
www.miles4justice.com

Initiatiefnemer Maarten Lautenslager (r) met zijn zoon tijdens een van zijn eerdere tochten bij aankomst in Santiago de Compostela. Foto: privé-collectie Maarten Lautenslager

Fietsproject Santiago de Compostela

Op 30 maart 2013 bezochten aspirant-deelnemers een informatieve bijeenkomst in Doorn over een fietstocht naar bedevaartsoord Santiago de Compostela. De tocht met de naam 'Op eigen kracht over je persoonlijke horizon' zal plaatsvinden in de periode mei-juni 2014 en telt acht deelnemers. De fietstocht duurt een maand en is bedoeld om dienstslachtoffers en gewonde veteranen te stimuleren om hun grenzen te verleggen.

Initiatiefnemer is Maarten Lautenslager, bestuurslid van de afdeling Brabant van de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers (BNMO). Aan de eerste bijeenkomst in 2013 was een jaar voorafgegaan van (voor)overleggen, besprekingen, presentaties en publicaties in onder meer de BNMO-uitgave *de*

Kareoler en *Checkpoint*. Een paar maanden later gingen de deelnemers op hun eigen fiets gezamenlijk de eerste kilometers maken. Daarna volgde een periode van oriëntatie op fiets en uitrusting. De deelnemers gingen in hun eigen 'netwerk' op zoek naar sponsors om zoveel mogelijk kosten te kunnen dekken. De deelnemers vertrekken op 24 mei 2014. Het Veteraneninstituut heeft voor de tocht een geestelijk verzorger toegezegd.

www.santiagotocht2014.123website.nl

Strijden om de Miles4Justice Cup

Op 1 juni 2013 kleurde de haven van Medemblik weer rood, wit en zwart: de kleuren van Miles4Justice. Die dag vond voor de tweede keer een groot zeilevenement plaats voor 150 lichamelijk en/of psychisch gewonde veteranen en hun gezinnen. In de haven van Medemblik streden vijftig grote zeilschepen om de Miles4Justice Cup.

In de ochtend werden per boot vier veteranen door een ervaren schipper en deckhand wegwijs gemaakt. Want wat te doen bij het rondvaren van een boei? Hoe ga je overstag? En wat is een gijp nu precies? Na de lunch vertrokken de schepen, afhankelijk van onder meer de grootte en het zeiloppervlak, op verschillende tijden. Op deze manier kwamen alle schepen ongeveer tegelijkertijd aan en werd het dus een echt spannende eindstrijd. Ondertussen konden hun partners en gezinsleden genieten van een eigen dagprogramma aan land. Voor de partners waren er verschillende activiteiten met onder meer visagisten, yoga, kleurstylisten en een professionele fotograaf. Voor de jongere kinderen (6-11 jaar) stond alles in het teken van ridders en jonkvrouwen, een spannende speurtocht door een middeleeuws kasteel, middeleeuwse spellen, het maken van een kostuum en een toneelstuk. De oudere kinderen (12-16 jaar) konden deze dag optimaal genieten van het water door te zeilen, vloten te bouwen en te roeien.

Miles4Justice, een groot zeilevenement voor 150 lichamelijk en/of psychisch gewonde veteranen en hun gezinnen, vindt in 2013 plaats op 1 juni. Foto: Miles4Justice

Deelnemers van de Vierdaagseploeg van het Veteraneninstituut komen aan de intocht bijeen in café 't Haantje. Foto: Veteraneninstituut

8. Cultuur en kunst

Langzaam dringt ook in Nederland het thema ‘veteranen’ door in uitingen van kunst en cultuur. Of het nu gaat om boeken, theater, beeldende kunst, (tv-)film of muziek. Van de musical *Soldaat van Oranje* tot het tv-programma *Oorlog in mijn hoofd*. En van de Veteranen top 50 tot een gratis concert voor veteranen van André Rieu.

Bij de feestelijke bijeenkomst ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Veteraneninstituut in het officierscasino in Soesterberg in september 2010 werden de gasten verrast door de informeel geklede Bosniëveteraan Ben Verburg die onaangekondigd begon met een monoloog over zijn ervaringen in Srebrenica. Menig hooggeplaatste aanwezige werd op het verkeerde been gezet en begreep pas achteraf dat het hier acteur Cees Geel betrof die een fragment uit de indrukwekkende solovoorstelling *Af – Terug naar Srebrenica* speelde. Deze voorstelling werd ook in 2013 wederom met veel succes opgevoerd in vier ECHOS Homes (de voormalige militaire tehuizen) waarbij militairen, veteranen en hun thuisfront gratis toegang hadden.

De flyer van de voorstelling *Af – Terug naar Srebrenica* met Cees Geel als Bosnië-veteraan.

Theater

De monoloog van Cees Geel was niet het enige theaterstuk over veteranen in 2013. Zo beleefde ook de musical *Soldaat van Oranje* in 2013 een succesvolle reprise en stevende af op zijn miljoenste bezoeker.

De musical, die gebaseerd is op het levensverhaal van Tweede Wereldoorlogveteraan Erik Hazelhoff-Roelfsema, heeft altijd een relatie gehad met veteranen. Zo waren de try-outs destijds met korting toegankelijk voor veteranen, werd er op initiatief van kapitein Marco Kroon (RMWO4) een voorstelling speciaal voor gewonde veteranen georganiseerd en is er met het Comité Nederlandse Veteranendag een permanent samenwerkingsverband dat leidt tot speciale VIP-arrangementen voor veteranen. In 2013 kwam daar nog een samenwerkingsverband met het Nationaal Comité 4 en 5 mei bij, waardoor onder meer de cast van de musical op 4 mei een rol speelde bij de herdenking in Wageningen.

De Tweede Wereldoorlog blijft een onuitputtelijke bron voor theater, zoals ook bleek uit de vorig jaar verschenen musical *De opgejaagden* over de Joodse onderduiker Ab van Dien en het theaterstuk *De Oerfal* over de succesvolle aanval op de gevangenis in Leeuwarden van het Friese verzet op 8 december 1944. In beide producties speelden veteranen ook letterlijk een rol.

In 2013 werd het theaterstuk *Reis naar het einde van de nacht*, gebaseerd op het gelijknamige boek van Céline, opgevoerd door theatergroep Afslag Eindhoven. Voor deze bewerking van Celines boek dat zich afspeelt in de Eerste Wereldoorlog, werd uitgebreid gesproken met diverse Bosnië-, Afghanistan-, Libanon- en Nieuw-Guineaveteranen. Daardoor heeft het stuk een algemene betekenis gekregen. “De ervaringen van de veteranen komen overeen met hoe Céline de oorlog beschreef”, aldus regisseur Yvonne van Beukering. Veteranen kregen ook korting op de toegangskarten van de voorstelling en er werd een expositie georganiseerd over de totstandkoming waarbij ook veteranen

Veteranen top 50 en andere muzikale missies

De Veteranen top 50 is ontstaan ter gelegenheid van de honderdste editie van Checkpoint. De formule was dat veteranen hun favoriete muziek die herinnert aan hun missie konden insturen. Dit werd zo'n succes dat Checkpoint, het Veteraneninstituut en het Comité Nederlandse Veteranendag met de introductie van de site www.veteranentop50.nl deze muzikale missie een permanent karakter hebben gegeven. De Veteranen top 50 wordt jaarlijks vlak voor de Nederlandse Veteranendag vastgesteld aan de hand van de digitaal ingezonden top drie lijstjes van honderden veteranen van vrijwel alle grotere, maar ook heel veel kleine missies. In 2013 was de jongste inzender 23 (Afghanistan) en de oudste 90 (Nederlands-Indië).

Op veteranendag in Den Haag maken deze door veteranen gekozen muzieknummers vast deel uit van het programma. In 2013 stond *Brothers In Arms* van Dire Straits op nummer 1. De Veteranen top 50 werd in november van dat jaar ook integraal uitgezonden door Jimmy FM, een online radiozender met als presentator Libanonveteraan Hennie van den Berg. De samenwerking is in 2013 verder uitgebreid naar tv. De tv-zender NostalgieNet heeft de Veteranen top 50 geadopteerd en maakte in nauwe samenwerking met de redactie van Checkpoint het programma *MuziekMaten* waarin vier veteranen aan presentator Gijs Wanders vertelden over hun uitzending en de rol van muziek daarin. Het programma werd door maar liefst 350.000 kijkers gezien.

Muziek en veteranen zijn een combinatie die snel aan populariteit wint op tv. Zo werd op 4 mei 2013 door de NOS het avondvullende themaprogramma *Rock the War*, gepresenteerd door 'muziek-professor' Leo Blokhuis, uitgezonden. Het Humanistisch Verbond en de daarbij behorende zender Human startten in hetzelfde jaar *Your Song powered by Humanism*. Het betreft een project waarbij een singer-songwriter of een band samen met een veteraan en aan de hand van zijn of haar verhaal een muzieknummer maakt. De uitvoering daarvan in het bijzijn van de betreffende veteraan wordt vervolgens op film vastgelegd. Deze films zijn online te zien en Human zendt de totstandkoming ervan in 2014 uit.

een prominente rol speelden. Ten slotte werd er voor scholieren een combinatie aangeboden van een bezoek aan de theatervoorstelling en 'een veteraan voor de klas.'

Film

De EO zond vanaf 25 april 2013 vijf weken lang een serie tv-programma's uit met de titel *Oorlog in mijn hoofd*. In elke aflevering werd met een getraumatiseerde veteraan teruggekeerd naar zijn uitzendinggebied. Met het thuisfront werd vervolgens naar de beelden van deze terugkeerreis gekeken. Deze tv-serie kwam tot stand in samenwerking met de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers en uit de vele reacties bleek dat de kijkdichtheid onder veteranen waarschijnlijk erg hoog was.

De al in 2012 tot stand gekomen documentaireserie *Die vijf dagen in mei 1940* van vijf gerenommeerde Nederlandse regisseurs werd in mei 2013 uitgezonden door de NTR. In de documentaire, gefinancierd door het Mediafonds en de lokale omroepen, werden aan de hand van onder andere enkele Tweede Wereldoorlogveteranen de verschillende slagvelden van mei 1940 belicht. De serie werd (eerder) ook door vrijwel alle lokale omroepen uitgezonden.

De themazender NostalgieNet zond op veteranendag 29 juni de hele dag documentaires uit over veteranen, waaronder ook *Groetjes uit Libanon* (2010) en *In Vredesnaam* (2007), die beiden in opdracht van het Veteraneninstituut zijn gemaakt.

Archief van tranen luidt de titel van een documentaire over een periode kort na de Tweede Wereldoorlog in voormalig Nederlands-Indië, de zogeheten Bersiap-tijd. Dat was het begin van een zwarte bladzijde uit de Nederlandse koloniale geschiedenis waarin Nederlanders en daarmee samenwerkende bevolkingsgroepen door de voorstanders van een zelfstandig Indonesië vogelvrij werden verklaard met vele doden tot gevolg. Pia van der Molen (Pia Media) maakte daarover met steun van het fonds en

De in Bosnië gegijzelde veteraan Jos Gelissen schildert onder meer militaire taferelen, maar schrijft in 2013 ook een boek over zijn ervaringen in Bosnië. Foto: Birgit de Roij

Omroep Max een indringende documentaire met veel ooggetuigen, onder wie ook enkele veteranen, die in augustus 2013 op tv werd uitgezonden. Pia Media maakte in 2013 ook een op tv uitgezonden documentaire over de Oorlogsgravenstichting.

Dat veteranen de laatste jaren steeds zichtbaarder worden in Nederlandse films, bleek op komische wijze uit opnames in het Amsterdamse veteranencafé ter promotie van de succesvolle speelfilm *Soof*, die vorig jaar werd uitgebracht.

In 2013 werd ook gewerkt aan het derde deel van de driedelige documentairereeks over de zogeheten *Hell Ships*. Deze film over de Japanse schepen die duizenden Nederlandse krijgsgevangenen vervoerden in de Tweede Wereldoorlog, werd gemaakt door Nieuw-Guineaveteraan Kees Maaswinkel met steun van het vfonds en het Veteraneninstituut. In de documentaire komen de laatste Nederlandse ooggetuigen aan het woord met schrijnende verhalen over hun krijgsgevangenschap die na transport met de *Hell Ships* werd voortgezet met dwangarbeid, bijvoorbeeld aan de beruchte Birmaspoorweg. Het eerste deel werd door de NOS in 2012 uitgezonden.

Beeldende kunst en boeken

De enkele jaren geleden opgerichte Stichting Veteranen Kunst werkte in 2013 aan een soort herstart, met als resultaat onder meer een geheel vernieuwde website (www.veteranenkunst.nl). De stichting manifesteerde zich op de Nederlandse Veteranendag ook op het Malieveld in Den Haag, waar een speciale kunsttent was ingericht met door veteranen gemaakte beeldende kunst, van fotografie tot schilderwerken. Een van hen was de in Bosnië gegijzelde veteraan Jos Gelissen, die zich gespecialiseerd heeft in het schilderen van militaire taferelen. Daarnaast schreef hij een in 2013 verschenen boek over zijn ervaringen in Bosnië, waar hij veel reacties van collega's op kreeg. Gelissen: "Ik zie dat als een stukje waardering, net als mijn medailles, daar geniet ik van. Het raakt me enorm als mensen die ik hoog in het vaandel heb mij een mailtje sturen. Ik heb wel eens zitten janken om een mailtje."

In de kunsttent op het Malieveld was in 2013 ook ruimte voor veteranenauteurs met hun boeken, die zij ter plekke signeerden. Het Haagse boekenmuseum Meermannoo wijdde tegelijkertijd een tentoonstelling aan dit soort boeken met de titel *Gewapend met kennis, 500 jaar militaire boekcultuur in Nederland*. Deze expositie konden veteranen met korting bezoeken. Tijdens de museumnacht op 7 september was er een speciaal programma met militaire muziek en re-enactmentgroepen.

Ook in 2013 verschenen er tientallen boeken van en over veteranen. Met name boeken van veteranen over Afghanistan, Bosnië en Libanon, maar ook nog steeds een behoorlijk aantal over Nieuw-Guinea en Nederlands-Indië. Niet voor niets besloot het Veteraneninstituut er in september 2013 een tweedaags symposium aan te wijden (zie kader).

Muziek

Veteranen en muziek vormen een combinatie die al tot veel mooie projecten heeft geleid en steeds meer tot de verbeelding spreekt. In 2013 is Checkpoint begonnen met een vaste rubriek onder de naam Muzikale missie, waarin veteranen hun muzikale voorkeur gerelateerd aan hun uitzendervaringen toelichten. Deze rubriek is gekoppeld aan de Veteranen top 50 (zie kader).

Uiteraard zijn veteranen zelf ook actief in de muziek, zoals Bosniëveteraan Marcel Hölscher die in 2013 een cd uitbracht waarvan de opbrengst naar War Child gaat. Begin 2014 sloot hij zijn actie af met een opbrengst van ruim 900 euro. Een ander, wat groter initiatief is de stichting Music 4 Vets, bestaande uit veteranen en familieleden die in allerlei combinaties muziek maken en aanbieden in bijvoorbeeld veteranenontmoetingscentra onder het motto music heals. In 2013 organiseerde Music 4 Vets ook twee benefietconcerten. Op 20 april in Heerlen ten bate van veteranen met ptss en op 21 december in Egelshoven ten bate van Wounded Warriors Nederland.

Een bijzonder voorbeeld van niet-veteranen die hun muziek spelen voor veteranen was in 2013 het concert dat André Rieu op Veteranendag aanbood aan veteranen op het Vrijthof in Maastricht. Dit mede op initiatief van de organisatie van 200 jaar Koninklijke Landmacht tot stand gekomen project werd door het Veteraneninstituut in nauwe samenwerking met diverse veteranenorganisaties in zeer

Dansen bij het concert van André Rieu op het Maastrichtse Vrijthof. Foto: Ministerie van Defensie

Auteur Karl Marlantes aan het woord tijdens het boekensymposium van het Veteraneninstituut op 26 september 2013. Foto: Erik Kottier

Boeken van en voor veteranen

Nadat eerder in november 2012 het Comité Nederlandse Veteranendag al een dag gewijd had aan veteranen en boeken, organiseerde het Veteraneninstituut in september 2013 een tweedaags symposium over veteranen die boeken schrijven.

Op de eerste dag was het de beurt aan buitenlandse auteurs, tevens veteranen, die boeken geschreven hebben over hun oorlogservaringen. Karl Marlantes, Vietnamveteraan en schrijver van het veelgeprezen Matterhorn en het recent verschenen Oorlog voeren, hield voor een goed gevulde zaal een lezing over de 33 jaar die het hem kostte om zijn boek uitgegeven te krijgen. Maar met name de reacties van veteranen maakten het lange wachten goed. "Ze lieten het lezen

aan hun familie. Het boek praatte voor hen, iets wat ze zelf niet konden", aldus de Amerikaanse veteraan.

Ook waren er lezingen van luitenant-kolonel Esmeralda Kleinreesink over haar vergelijkend onderzoek tussen buitenlandse en Nederlandse veteranenauteurs en de Britse veteraan Patrick Bury over zijn boek *Callsign Hades* waarin hij de strijd in de Afghaanse provincie Helmand beschrijft.

De tweede dag werd gepresenteerd door Wim Brands. De dag stond onder meer in het teken van de door veteranen zelf samengestelde top 10 van favoriete veteranenboeken. Ook waren er lezingen van de bekende historicus Hans Goedkoop en onder andere een Nieuw-Guineaveteraan en een Soedanveteraan over hun boek, en werden er tips en tools gegeven voor het schrijven en uitgeven van boeken.

korte tijd opgepakt, waardoor er voorafgaande aan het concert een heus veteranendefilé op het Vrijthof plaatsvond onder luid applaus van het toegestroomde publiek. Rieus programma werd voor een deel op veteranen toegesneden. "Een mooie happening. Ik ben met mijn vriendin graag op de uitnodiging van het Veteraneninstituut ingegaan", aldus Afghanistanveteraan Richard Pass na afloop van het concert.

Nieuw in 2013 was ook een door de Basis en het Veteraneninstituut aangeboden Kerstconcert aan de bewoners van het veteranenwooncentrum in Doorn. In het gloednieuwe onderkomen van de Basis en het Veteraneninstituut gaf de Band of Liberation, met als soliste de Britse zangeres Rebecca Robinson, een concert voor een goed gevulde zaal.

Informatie en websites

www.soldaatvanoranje.nl
www.veteranenkunst.nl
www.archiefvantranen.nl
www.music4veterans.org
www.veteranentop50.nl
www.yoursongpoweredbyhumanism.nl
<http://bandofliberation.nl/home.htm>

9. Veteranen met een missie

In 2008 werd aan staatssecretaris Jack de Vries het rapport *Veteranen met een Missie overhandigd*. Het resultaat van een onderzoek naar veteranen die humanitaire projecten organiseren, al dan niet in het gebied waar zij als militair uitgezonden zijn geweest. In het onderzoek ging het nog om 33 projecten waarin ongeveer 150 veteranen actief waren. In 2013 is er een veelvoud aan veteranen met een missie actief.

'Veteranen die doorgaans in of nabij het gebied waar ze als militair naar uitgezonden zijn geweest, kleinschalige humanitaire projecten zijn gestart of bij dergelijke projecten betrokken zijn geraakt.' Zo werden veteranen met een missie in het onderzoeksrapport omschreven. Bij humanitaire projecten ging het niet alleen om 'klassieke ontwikkelingshulp', maar ook om projecten die betrekking hebben op wederopbouw en traumaverwerking, bijvoorbeeld in delen van voormalige Joegoslavië. Uit het onderzoek bleek ook dat de projecten van veteranen met een missie parallel liepen met de plekken op de wereld waar Nederlandse militairen zijn ingezet voor oorlogs- en vredesmissies. Anno 2013 is dat nog steeds zo, maar is er nog veel meer.

Nederlands-Indië en Nieuw-Guinea

In voormalige Nederlandse-Indië hebben veteranen nog jarenlang goede doelen gesteund, zoals weeshuizen en missiewerk. Daar waar dit soort projecten van Indiëveteranen langzaam maar zeker een 'natuurlijke dood' sterft, zijn Nieuw-Guineaveteranen nog volop actief met humanitaire projecten, veelal direct gericht op het welzijn van de Papoea's.

Een fraai voorbeeld daarvan is de stichting Manusia Papua, eind jaren negentig opgericht door Nieuw-Guineaveteraan Henk Hoogink. Hij richtte zich vanaf het begin op duurzame projecten, altijd in samenwerking met de lokale bevolking. Van het slaan van waterputten tot het bouwen van een complete kraamkliniek waarmee een bedrag van 350.000 euro was gemoeid. Nog afgezien van dat bedrag is het soms opereren op kousenvoeten voor veteranen met een missie. "Als oud-militair en

Ceremoniële handeling bij het in gebruik nemen van gerenoveerde waterputten. Links op de foto Henk Hoogink van de stichting Manusia Papua. Foto: privécollectie Henk Hoogink

Veteranen met een missie bundelen krachten

De stichting Veteranen Actief heeft met de stichting Manusia Papua, Shelterbox, Project Falcon (oud-Dutchbatters die zich inzetten voor Srebrenica) en Wings of Hope in 2013 een convenant gesloten om steun te bieden aan elkaar en aan (andere) veteranen met een missie. Deze organisaties willen bevorderen dat er gezamenlijke activiteiten ontstaan die bijdragen aan het versterken van de huidige en toekomstige projecten die door veteranen gedragen worden. Onder meer door gezamenlijk meer draagvlak te creëren binnen de Nederlandse gemeenschap, het betrekken van meer veteranen bij hun activiteiten (zowel in het missiegebied als in Nederland) en het bundelen van kennis en ervaring op het gebied van communicatie, netwerken, juridische vraagstukken, fondsenwerving, project-begeleiding en verantwoording, zowel naar donateurs als naar de (lokale) gemeenschap.

voormalig opponent van het Indonesische leger moet ik mij bij het opzetten en uitvoeren van humanitaire projecten zeer diplomatiek opstellen”, aldus Hoogink. In 2011 werd de kraamkliniek bij het plaatsje Wamena geopend. Het is eigendom van de lokale partner Stichting Anugera Baliem Papua, die ook uitvoering geeft aan de exploitatie van de kliniek. De opzet is dat de kliniek zichzelf moest kunnen bedruipen, maar de stichting Manusia Papua steunt haar nog steeds. In 2013 gebeurde dat nog met een kleine gift afkomstig van de verkoop van het boek Afscheid van Nieuw-Guinea, maar ook met het werven van fondsen via scholen, kerken, bedrijven en tijdens reünies van Nieuw-Guineaveteranen. Het afgelopen jaar heeft de stichting zich ook beziggehouden met de capaciteitsopbouw van de lokale partner.

Recentere uitzendgebieden

Ook in Libanon zijn veteranen met een missie actief. Het meest in het oog springend is de stichting Weerzien met Libanon die ook terugkeerreizen organiseert naar het voormalige uitzendgebied (zie ook hoofdstuk 10). De stichting heeft sinds 2009 het Hiram ziekenhuis in het Libanese kustplaatsje Tyre geadopteerd en brengt elke terugkeerreis een bezoek aan het hospitaal. In 2011 werd mede met behulp van het Veteraneninstituut, het Ministerie van Defensie en de Nederlandse ambassade een grote lading met ziekenhuisapparatuur aan het hospitaal geschonken door de stichting. Een jaar later vond er een uitwisselingsprogramma plaats waarbij medisch personeel van het ziekenhuis een week lang in Nederland kennis en ervaring mocht opdoen in Nederlandse (militaire) ziekenhuizen. Ook in 2013 heeft de stichting het ziekenhuis met materiële zaken gesteund.

Het meest succesvolle initiatief in voormalig Joegoslavië is de in 2006 opgerichte stichting Veteranen Actief waarin veelal Bosnië- en Kosovoveteranen actief zijn, maar ook enkele Libanon-, Irak- en Nieuw-Guineaveteranen. Deze stichting verricht met wisselende teams jaarlijks opbouwprojecten in Bosnië. Zo werd in 2013 onder meer een schooltje opgeknapt in het in Centraal-Bosnië gelegen Bukve (nabij Vitez).

Een vergelijkbare, maar wat kleinere organisatie is de in 2009 opgerichte stichting Veteranen met een Hart, die begin 2013 nog een donatie kreeg van de toenmalige IGK, luitenantgeneraal Lex Oostendorp. Enkele Bosniëveteranen runnen deze organisatie die in 2013 in samenwerking met de stichting Sports for Children een project hebben uitgevoerd in het Bosnische Travnik. Zo werden onder meer scholen van sportmaterialen en gymobjecten voorzien.

Een nog nieuwer initiatief in dit deel van Europa is het project Vrienden van Pazaric, in 2011 opgericht door Bosniëveteranen Petra Lansdorp en Dave van Dooren. Ook in 2013 gaven zij steun aan een centrum voor fysiek en geestelijk gehandicapten, dat de twee tijdens hun uitzending naar Sarajevo in deplorabele toestand aantroffen. Het interessante aan dit project is dat het tweetal al tijdens de uitzending een geldinzamelingsactie hield en dat de steun daarna als veteraan werd voortgezet.

Veteranen met een missie wereldwijd en in Nederland

Ten tijde van het onderzoek pionierden enkele oud-genisten nog in het bouwen van zo'n twintig bruggen, soms betrof het een door het Ministerie van Defensie ter beschikking gestelde baileybrug, in Afrikaanse landen als Soedan. Een meer recent initiatief is de Stichting Trans-Ned van Eritrea-

In 2013 vindt Mount 13 plaats, een klimactie van veteranen van de 13e Gemechaniseerde Brigade voor kinderen van in recente missies omgekomen collega's. Foto: privécollectie Kevin Kohlen

veteraan Henk Schreuder, die zich onder meer inzet voor microkrediet voor beginnende ondernemers in Zuid-Afrika. Met name in Afrika zijn veteranen nogal eens actief voor grotere NGO's als het Rode Kruis, Shelterbox en Wings of Hope.

Naast de veteranen met een missie, zoals ze in het kader van het onderzoeksrapport zijn gedefinieerd, zijn er talloze veteranen die zich op een of andere wijze inzetten voor een goed doel in Nederland of daarbuiten. Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten voor gehandicapten of kankerpatiënten. Ook dergelijke initiatieven komen aan bod in de maandelijkse rubriek Veteranen met een missie in Checkpoint.

In 2013 zijn er de nodige initiatieven genomen, soms in combinatie met sportieve prestaties (zie ook hoofdstuk 7), zoals de klimactie Mount 13 van veteranen van de 13^e Gemechaniseerde Brigade voor kinderen van in recente missies omgekomen collega's. Een ander voorbeeld is de Bosniëveteraan Gerard Kootstra die met zijn deelname aan Cycle for Hope 2013 geld inzamelde voor drie goede doelen in Afrika en Nederland. Maar veteranen haalden ook geld op voor humanitaire doelen met heel gerichte acties zoals crowdfunding via bijvoorbeeld de sociale media (zie kader).

Informatie en websites

www.veteranenmeteenmissie.nl
www.weerzien-met-libanon.nl
www.veteranen-actief.nl
www.stichtingmanusiapapua.nl
www.projectfalcon.nl
www.wingsofhope.nl
www.shelterbox.nl

Veteranen Motorgroep zamelt geld in voor War Child

In februari 2013 startte de Blue Helmet Motor Group, die grotendeels bestaat uit Libanonveteranen, een inzamelingsactie voor War Child. Initiatiefnemer Armand Lucas motiveert de actie als volgt: "Nederlandse veteranen weten door hun uitzendingen wat de impact is van een door oorlog ontregelde en gewelddadige omgeving. Een kind zou dat bespaard moeten blijven, maar dat is helaas niet altijd zo. Je kunt een kind wel uit de oorlog halen, maar hoe haal je de oorlog uit een kind? War Child ontfermt zich over die kinderen en het is daarom dat een aantal veteranen het initiatief heeft genomen om War Child daarbij te steunen." Het streefbedrag van 1000 euro werd overtroffen met een bedrag van 1264 euro.

10. Terugkeerreizen van veteranen

Dat veteranen het initiatief nemen om terug te keren naar het gebied waar ze als militair uitgezonden zijn geweest, is iets van alle tijden. Indiëveteranen bleken die behoefte of mogelijkheid vaak pas na vele jaren te hebben en voor veteranen van recente vredesmissies is dat niet anders. De laatste jaren ontstaan er steeds meer initiatieven en in 2013 werden daar weer enkele aan toegevoegd.

Dat Indiëveteranen al langer de behoefte hebben aan een terugkeerreis naar het land waar zij als militair zijn ingezet, blijkt alleen al uit reisbureaus die zich gespecialiseerd hebben in dit soort reizen. Door de hoge leeftijd van deze categorie veteranen is de animo voor dit soort reizen inmiddels tanende, tegelijkertijd neemt de behoefte van de jongere generatie veteranen om een reis naar hun missiegebied te ondernemen toe.

Weerzien met Libanon

Sinds 2004 worden op initiatief van de Stichting Weerzien met Libanon speciale terugkeerreizen georganiseerd naar het Midden-Oosten. Niet toevallig ontstond dit initiatief 25 jaar nadat de eerste Nederlandse militairen in het kader van United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) werden uitgezonden. Libanonveteraan Chris Laarhoven stond aan de basis van dit initiatief, dat in samenwerking met het in reizen naar het Midden-Oosten gespecialiseerde reisbureau Isropa en het Veteraneninstituut in 2005 voor het eerst gerealiseerd werd. Laarhoven had zelf als getraumatiseerde veteraan al een terugkeerreis gemaakt en gemerkt hoe louterend dat werkt. "Die mensen waren 25 jaar geleden in een oorlog verwickeld en reageerden vanuit die situatie op ons. Nu merk ik dat de cultuur en het land me bevallen en de mensen zijn ook aardig", licht Laarhoven toe. "Ik wilde die ervaring ook aan andere veteranen laten zien."

In samenspraak met het Veteraneninstituut werd een reis samengesteld waarbij naast een bezoek aan oude UNIFIL-locaties ook cultuur en ontspanning centraal stonden. Het reisgezelschap werd aangevuld met een begeleider van Weerzien met Libanon, een tolk en een door het Veteraneninstituut ter beschikking gestelde geestelijk verzorger om zo nodig ter plekke als aanspreekpunt te dienen voor veteranen bij wie verwerkingsproblemen de kop zouden opsteken.

Vanaf de eerste terugkeerreis in mei 2005 was het concept een doorslaand succes. "Ik voel me hier weer helemaal thuis. Zelf heb ik niet veel last gehad van emoties, maar degenen die dat wel hadden,

Herdenking op 4 mei tijdens een terugkeerreis naar Libanon. Foto: Fred Lardenoye

Terug naar Cambodja?

Op initiatief van humanistisch geestelijk verzorger Bart Hetebrij, de Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstslachtoffers en het Veteraneninstituut zijn er in november 2013 verkennende gesprekken gevoerd over de organisatie van terugkeerreizen naar Cambodja. Daarbij is ook een bijdrage geleverd door Karin Vlug van het Medisch Comité Nederland-Vietnam dat wellicht een humanitair project zou kunnen koppelen aan dergelijke reizen. Afsproken is dat in elk geval een peiling gedaan zal worden onder leden van de Vereniging Cambodja Veteranen in hoeverre er belangstelling is voor dergelijke reizen.

konden dat delen. Vroeger konden we ons verhaal wel vertellen, maar toen luisterde niemand. In dit gezelschap iedereen, dat is geweldig," zo vatte een van de deelnemers aan de eerste reis het samen. Sindsdien zijn er vrijwel elk jaar één of twee reizen georganiseerd naar Libanon waarbij geleidelijk aan het reisprogramma werd aangepast met onder meer een humanitaire component, omdat veel veteranen behoefte bleken te hebben aan een vorm van hulp aan de lokale bevolking in het voormalig uitzendgebied (zie ook hoofdstuk 9). In 2013 werd de voorlopig laatste reis georganiseerd vanwege het oplaaierend geweld vanwege de oorlog in buurland Syrië. Die laatste reis werd gehouden op en rond 4 mei, omdat sinds 2010 de stichting in samenwerking met de Nederlandse ambassade in Libanon in Tyre een speciale dodenherdenking organiseert voor de gevallen Nederlandse Unifillers.

Net als voorgaande reizen kende de reis in 2013 een mix van Libanonveteranen van verschillende rotaties tussen 1979 en 1985, soms vergezeld van partners en kinderen voor wie de reizen ook een speciale betekenis hebben. "Het was fantastisch om nu eens zelf mee te maken wat hij al die jaren verteld heeft. De gastvrijheid en het theedrinken met de mensen. Al die emoties, die heeft mijn man niet zo sterk als sommige anderen in het gezelschap. Maar ik vond het ook prettig om daar deelgenoot van te zijn, vooral die tranen van blijdschap", aldus een van de partners.

Terug naar Srebrenica

Het thuisfront speelde ook een belangrijke rol in de eerste georganiseerde terugkeerreis naar Srebrenica in 2007. Hoewel enkele Dutchbatveteranen al langer plannen in die richting koesterden, was het initiatief daarvoor afkomstig van Herinneringscentrum Kamp Westerbork. In samenwerking met het Veteraneninstituut kreeg de reis gestalte en werd er conform het 'Libanonconcept' ook een geestelijk verzorger meegestuurd. Ondanks de vaak heftige en emotionele reacties van met name de

Ondanks de soms hevige reacties van onder anderen de weduwen had de terugkeerreis naar Srebrenica een louterende werking voor de deelnemende veteranen. Foto: William Moore

Gesprekken in 2013 hebben ertoe geleid dat inmiddels ook terugkeerreizen naar Nieuw-Guinea plaatsvinden. Foto: Bart Hetebrij

weduwen van Srebrenica en de grote belangstelling van de media, had deze reis voor de deelnemende veteranen en hun thuisfront een louterende werking. Of zoals een van de partners van een Dutchbat-veteraan het omschreef: "Ik heb mijn man sindsdien weer terug."

Sinds deze reis zijn er geen in breed verband georganiseerde terugkeerreizen naar Srebrenica meer geweest, maar dat komt ook omdat Dutchbatters zelf op kleinere schaal dergelijke reizen gingen ondernemen. Centraal daarbij staat de datum 11 juli waarop de enclave in 1995 gevallen is en waarop de achtduizend burgerslachtoffers jaarlijks worden herdacht. In dat kader wordt er ook een mars gelopen langs de route die de vluchtelingen destijds kozen van Srebrenica naar Tuzla, maar dan in omgekeerde richting. Tijdens deze 'mars van de vrede' staat men stil op locaties met herdenkingen en aan het eind vindt er een plechtigheid plaats bij de begraafplaats in Potocari, tegenover de voormalige compound van Dutchbat. Ook in 2013 namen enkele Dutchbatters samen met bevriende Bosniërs deel aan deze mars.

In Checkpoint worden ook regelmatig reizen naar Bosnië aangeboden waarvan veteranen op individuele basis gebruik kunnen maken. Sinds enkele jaren biedt het vanuit Nederland opererende Herzegovina Lodges lokale accommodatie aan met veteranenkorting midden in het voormalige uitzendgebied. Ook in 2013 is daarvan door veteranen gebruikgemaakt.

Nieuw-Guinea

Na enkele geslaagde kleinschalige terugkeerreizen naar Nieuw-Guinea op initiatief van veteraan Kees Bunschoten, zijn er in 2013 gesprekken geweest tussen hem, het Veteraneninstituut en reisorganisatie Orient Reizen om te komen tot eenzelfde succesvol concept als de Weerzien met Libanon-reizen. Dat heeft geresulteerd in terugkeerreizen waarbij met een boot de voormalige locaties op Nieuw-Guinea kunnen worden aangedaan. Tijdens deze reizen krijgt het gezelschap van Nieuw-Guineaveteranen, vaak met partners en soms kinderen, ook weer aanvulling met een geestelijk verzorger, gefaciliteerd door het Veteraneninstituut.

De reizen werden in 2013 aangeboden in Checkpoint en na een eerste voorlichtingbijeenkomst op het Veteraneninstituut in december konden er al drie reizen in de eerste helft van 2014 worden ingepland. Overigens staat in deze reis, net als in Libanon, een herdenking ingepland voor de in Nieuw-Guinea gevallen Nederlandse militairen. Ook wordt er nagedacht over een humanitaire component, gezien de warme gevoelens die veteranen koesteren voor de Papoea's. De bedoeling is dat ook deze reizen jaarlijks worden georganiseerd, zolang er voldoende belangstelling is onder veteranen.

Informatie en websites

www.weerzien-met-libanon.nl

www.herzegovina-lodges.com

www.sunshine-cruise.com/specials/veteranen-reis.html

11. Maatschappelijke waardering en erkenning

Niet alleen nationale, regionale en lokale veteranendagen dragen bij aan maatschappelijke erkenning van veteranen (zie hoofdstuk 4). Er is een breed scala aan activiteiten waarin de maatschappelijke waardering en erkenning van veteranen tot uiting komt. Hoogtepunten in 2013 waren de inhuldiging van koning Willem-Alexander in aanwezigheid van veteranen en de ontvangst van gewonde veteranen door de Staten-Generaal. Daarnaast waren er de jaarlijks terugkerende activiteiten.

"Een muzikale knuffel voor de veteraan." Zo noemde Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) luitenant-generaal der mariniers Ton van Ede de jaarlijkse veteranendag van de Nationale Taptoe, die plaatsvond in Ahoy, Rotterdam. Mede dankzij het vfonds kregen veteranen, dienstslachtoffers en politieveteranen op de eerste dag 50% korting op de toegangsprijs. Werd in voorgaande jaren een avondprogramma geboden, tijdens de 59^e editie – van 26 tot 29 september 2013 – vond de speciale veteranendag in de middag plaats. Dat is iets wat de IGK toejuichte, vooral voor de oudere veteranen.

Vanuit zijn functie als Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht treedt Van Ede ook op als Inspecteur der Veteranen. "Ik heb daardoor veel contact met onze veteranen en weet dat ze de Taptoe erg op prijs stellen. Het is mijn taak om aan de ene kant erkenning en waardering voor de veteranen te bevorderen en aan de andere kant toe te zien op goede zorg. Wat er tijdens het veteranenprogramma op de Taptoe gebeurt, past natuurlijk precies bij die erkenning en waardering vanuit de samenleving. Het wordt georganiseerd door een private stichting met steun van onder andere Defensie, dat als oud-werkgever op deze manier ook contact onderhoudt met de veteranen. Ik ben dan ook erg blij dat het bestaat."

Winnaars van de Dakota-vlucht op de 50PlusBeurs 2013. Foto: Veteraneninstituut

Veteranenkorting op beurzen

Van 19 tot 23 februari 2013 vond in de Jaarbeurs in Utrecht de gezinsbeurs Wegwijs 2013 plaats. Veteranen mochten op vertoon van hun veteranenpas met één toegangsbewijs een introductie gratis meenemen. Wegwijs 2013 richtte zich op gezinnen met een gereformeerde achtergrond. De Stichting Nederlandse Veteranendag en het Veteraneninstituut waren in 2013 voor het eerst aanwezig in een gezamenlijke beursstand. Daarnaast hadden de twee organisaties gezamenlijk het belevingsplein van 625 m² ingericht. Op dit plein stonden educatie van jongeren over veteranen centraal via verschillende activiteiten en twee educatieve zones: Nieuw-Guinea en Afghanistan. Tot slot was er op de laatste dag een veteranenconcert van de Marinierskapel.

Een oudere categorie veteranen kon in 2013 gratis naar een andere activiteit in de Utrechtse Jaarbeurs, de 50PlusBeurs. Deze beurs vond plaats van 17 tot en met 21 september. Net als voorgaande jaren konden veteranen ook nu weer gratis kaarten bestellen voor de laatste beursdag. De andere dagen kregen ze een aanzienlijke korting op de entree. Maar alleen op de laatste beursdag kregen ze een speciaal veteranenprogramma voorgeschoteld. Desgewenst konden veteranen ook nog een aansluitend programma bijwonen. Daarvoor moesten wel kaartjes worden gekocht, maar ook daarvoor gold een flinke korting. In 2013 bestond het aanvullende programma uit het 3 Baritons Concert met Ernst Daniël Smid, Henk Poort en Marco Bakker. Ook stond er een verloting met mooie prijzen op het programma, zoals een Dakota-vlucht voor twee personen en kaarten voor de musical Soldaat van Oranje.

Veteranen hadden in 2013 ook weer gratis toegang tot de Pasar Malam Indonesia. De overdekte tropische markt werd op 20 maart geopend op het Malieveld in Den Haag door minister van Buitenlandse Zaken Timmermans. Er waren tientallen stands van bedrijven uit Indonesië en eethuisjes. De kok van een bekend restaurant uit Jakarta gaf demonstraties en in een grote hal waren optredens van artiesten uit Indonesië en Nederland. Ook was er informatie over oorlogsgraven in Indonesië. De Pasar Malam Indonesia vond plaats van 20 tot en met 24 maart.

Educatie en kennisoverdracht

Educatie en kennisoverdracht kunnen er ook voor zorgen dat waardering voor en erkenning van veteranen toenemen. Een goed voorbeeld is het scholenproject 'Verhalen van veteranen', uitgevoerd door het Veteraneninstituut, dat zorgt voor ontmoetingen tussen veteranen en leerlingen van de hoogste groepen van basisscholen en het voortgezet onderwijs. Het project is de kern van dit succesvolle landelijke onderwijsproject dat in 2005 onder auspiciën van het Comité Nederlandse Veteranendag is gestart.

De ruim 200 vrijwillige gastsprekers variëren sterk in leeftijd. Ze hebben verschillende oorlogen, conflicten of missies meegemaakt. Nog een enkeling kan verhalen over zijn/haar ervaringen in de Tweede Wereldoorlog. Inmiddels staan er ook veteranen ingeschreven die recente missies hebben meegemaakt.

Veteranenkortingen

Via Checkpoint en de website van het Veteraneninstituut bieden talloze bedrijven goedkope arrangementen en kortingen aan voor veteranenpashouders. Vaste kortingen worden geboden voor dvd's en boeken die goed passen bij de doelgroep, maar ze worden ook aangeboden door grote bedrijven als Specsavers, de verzekeraar Univé en de Nederlandse Energiemaatschappij. Ook is er sinds 2012 een vast veteranenarrangement dat hotels verspreid over heel Nederland tegen zeer lage prijzen aanbiedt. In 2013 is daar ook een in een wintersportgebied gelegen Duits hotel aan toegevoegd. Afgelopen jaar is ook een samenwerking gestart met voordelengids.eu die via een sticker op de veteranenpas kortingen aanbiedt bij zo'n 35.000 bedrijven en artikelen. In het afgelopen jaar werden verder voor het eerst speciale reizen van Effe Weg voor veteranen aangeboden, fikse kortingen bij exposities in het Spoorwegmuseum ('Sporen naar het front') en bij Attractie & Vakantiepark Slagharen en dierenpark Burgers' Zoo.

Belangrijkste motivaties van deze veteranen voor hun medewerking zijn het overdragen van een stuk (levende) geschiedenis en het delen van hun uitzendervaring. Ook willen ze dat men de prijs van vrede en veiligheid niet vergeet. Door het vertellen van hun verhaal komt Nederland meer te weten over veteranen en hun ervaringen tijdens verschillende missies. Veteranen doen dit vrijwillig en het Veteraneninstituut biedt de lessen gratis aan het onderwijs aan.

Bosniëveteraan Jurgen Duijster voor de klas, eind 2013. Foto: Birgit de Roij

Tot slot was er in 2013 weer een Veteranenlezing, georganiseerd door het Veteraneninstituut en het Comité Nederlandse Veteranendag. Dit keer was het thema 'Veteranen op de arbeidsmarkt'. De lezing werd op 11 april uitgesproken door oud-marineofficier Michiel Herkemij. Daarnaast kwamen vertegenwoordigers van Randstad, Capgemini en APM Terminals aan het woord. Er werden voorbeelden genoemd van competenties die veteranen bezitten die goed van pas komen in het bedrijfsleven. De jaarlijkse lezing is opgezet door het Veteraneninstituut om een keer per jaar diepgaand van gedachten te wisselen over fundamentele thema's die het veteranendomein raken.

Informatie en websites

www.nationaletaptoe.nl
www.wegwijs.nu
<http://www.50plusbeurs.nl>
<http://pasarmalam.indonesia.nl/id/home/info-umum>
<http://www.veteraneninstituut.nl/node/807>

Staatssecretaris Fred Teeven tijdens de herdenking bij het Nationaal Indiëmonument 1945-1962 in Roermond op 7 september 2013. Foto: William Moore

Tweede Kamerlid Angeliën Eijnsink reikt gevechtsinsignes uit aan veteranen. Foto: Ministerie van Defensie